

Knjiža 7.

Življenje in svet

Štev. 24.

Ljubljana 13. junija 1930.

Leto 4.

E. Justin: Palme (lesorez)

Guglielmo Ferrero

Svoboda in kruh

Izviren članek za »Življenje in svet«

Priobčujemo naslednji članek znanega italijanskega zgodovinarja in sociologa, ki bo nedvomno dal misliti mnogim našim čitateljem.

Pred nekaj tedni mi je naključje dalo v roko knjigo, ki sem jo bil čital prvič pred kakimi dvajsetimi leti: »Somrak bogov« Friedricha Nietzscheja. Ko sem prelistal knjigo, sem zadel na mesto, ki so mu dali dogodki l. 1917. poseben pomen.

»Za novo moralo«, je pisal l. 1888. novi prerok volje k moči, »je treba imeti neke vrste voljo, instinkt, nekakšen protiliberalen imperativ do zlobnosti; voljo do tradicije, avtoritete, odgovornosti, ustvarjeno na stoletjih solidarne obveznosti in zvezano z minulimi in bodočimi veki ad infinitum. Ker ta volja biva, se naslanja na nekaj, kakor Imperium Romanum ali Rusija — edina sila, ki ima danes upanje, da bo preživela čas, ki lahko čaka, ki še nekaj obeta; Rusija — nasprotna misel revne manije malih evropskih držav, evropske nervoznosti, ki je stopila po ustanovitvi nemškega cesarstva v stanje krize...«

Toda ni ostalo pri tem. Rusija je podlegla najprej učinkom svetovne vojne, ker je bila najšibkejša izmed evropskih velesil. Male sile, ki jih je Nietzsche tako zaničeval, so bile mnogo trajnejše. Ker niso bile »protiliberalne do zlobnosti«, so utegnile sredi težkih prekucij, ki so sledile, rešiti ustanove, ki jih je ista revolucija v Rusiji izruvala do korenin. Pod brezobzirnim potekom dogodkov se kaže politični nauk tega pesnika, kot nekaj, kar je: igra zaslepljajoče duhovitosti, toda brez vsebine resničnosti.

Lahko gremo še dalje. Nietzsche ne predstavlja osamljenega primera. Človek bi dejal, da je postal v zadnjih petdesetih letih človeški duh ubegli gojenec. Pod kako težko disciplino je moral živeti do konca 18. veka! Moral ni upoštevati samo Boga in cesarja, cerkve in države — z nedolžnimi mislimi se je smel igrati le pod strogim nadzorstvom svojih predstojnikov. Kratko pred francosko revolucijo je spomnil neki pruski minister filozofa

Kanta, da ima edina vlada pravico odločevati, katera filozofija je prava. In Wolff je črtal v svojem delu kritike Homerja, da ne bi imel zaradi njih neprijetnosti z vlado. Dvomiti v pesni-

Guglielmo Ferrero
(Lesorez slikarja E. Justina)

ško popolnost Homerja ali ga zatemniti z drugim pesnikom, že to je pomenilo upor proti državnim avtoritetam.

V devetnajstem veku se je človeški duh, oproščen vseh teh prepovedi in jerobstev, opajal s svojo svobodo in se zaveroval v novo igro, ki obstoja v tem, da se vsak dan svet na papirju — ustanove, zakoni, šege, moralna estetika — uničuje in obnavlja. Igra je lahka in prijetna, toda nekoliko varljiva, kajti ko se odpravljajo vsa obligatorična in splošna merila vrednot, ki so sicer tako številna, si lahko vsak novi prerok izbere ona merila, ki se mu vidijo potrebna, da si po svoji mili volji zgradi novo svetlišče — bodisi kot svobodnjak, suženj, politik ali vojščak, individualist ali komunist, aristokrat ali plebejec.

Tako se dogaja, da so nas skušali petdeset let prepričevati z isto vneto o najbolj nasprotnih tezah in nam jih

skušali razložiti. Krščanstvo, nadnaravno odrešenje enega dela človeštva za nekatere naj bi bilo po drugih izzvalo strašno katastrofo v zgodovini narodov, iz katere so izšli vsi zlobniki, ki nam pripravljajo neprijetnosti. Ali sta reforma in francoska revolucija osvobodili človeštvo iz mnogo hujšega suženjstva ali sta ga vodili v najnesrečnejšo anarhijo? Obe tezi imata svoje privrženke. Naša doba se vsak dan povzdiguje, češ da je najbolj človeška in najprosvetljenejša. Hkrati pa ji jemljejo dostojanstvo in jo ponižujejo za najbolj pokvarjeno in najbolj materialistično v zgodovini. Dokazali so nam, da so svoboda, mir, milina šeg največje dobrine življenja; ampak dokazali so nam tudi, da smo, čeprav liberalni, pacifistični in zmerni, le karikaturna resničnega človeka, ki je določen za despotizem, za vojno in za grozovita dejanja.

Če se dajo nasprotstva moderne misli lahko razložiti, ne bodo zgrešile tudi tega, da ne bi povzročile neke zmešnjave. Zato spričo tolikih nasprotij gesel časa, ki se jih poslužujejo tako različni preroki, ni brez pomena, da si človek ohrani svoj zdravi razum.

Moderna civilizacija, ki je hči francoske revolucije in velike industrije, ima svoje napake in nevarnosti. Svetovna vojna, revolucije, ki so ji sledile, pretresljaji, ki so prišli za njo, menda zadoščajo, da nas očuvajo pred nevarnostmi prezadovoljujočega optimizma. Moralne temelje avtoritete in ravnostejša med potrebo in pomožnimi vrelci moramo rekonstruirati; dva bistvena problema, ki ju moramo rešiti, če smo odločeni braniti in ohraniti prednosti stare civilizacije na preobljudenem evropskem kontinentu.

Če moderni duh računa s pomanjkljivostmi in nevarnostmi, ne bi smel nikakor pozabiti, da so imeli ogromni prevrati, ki jih je doživela Evropa v zadnjih dveh stoletjih, svoje globlje vzroke, in da nekatere izmed teh precukij niso izpadle najboljše. Moderna družba je iz mnogoterih delov sestavljena celota. Če se vsak teh delov izolira in če se njegova nagota izpostavi kritiki, so kljub temu vsi deli povezani v neki sistem in tedaj neločljivi. Doktrine liberalizma, reprezentativne ustanove, splošna organizacija vojske, racionalna politika, humanizem, razvoj znanstvenega duha so različni, toda v svojem bistvu prav tako potrebni or-

gani svojevrstnega sistema, ki ima svoj zadnji vzrok v biološkem fenomenu bistvenega pomena: v naraščanju prebivalstva.

Nietzsche lahko še tako zaničuje »bedno manijo evropskega zapada« in lahko prerokuje, da bodo liberalizem, pacifizem ali humaniteta uničile civilizacijo. Socialisti lahko s svoje strani še tako obtožujejo moderno družbo in veliko industrijo, da je povzročila vojne, suženjstvo in korupcijo. Resnica ostane, da ima Evropa danes trikrat toliko prebivalstva kakor pred francosko revolucijo. In da more to prebivalstvo živeti, se morata Evropa in Amerika posluževati orodja moderne tehnike, morata delati nevtrudno in po najnovejših metodah. Da more skupina delati, kakor dela danes, ji je treba podeliti vse tisto, kar je Nietzsche zaničeval. Tudi se ji ne sme pustiti neka določena svoboda delovanja in gibanja.

To je veriga, ki nas veže. Niti domišljija pesnika, ki si je ustvaril vse prikazni na prispodobah bogatega jezika, je ni mogla pretrgati.

Godba in kirurgija

Ravnatelj bolnice Sv. Marka v New Yorku izjavlja, da je zadnjih 5 let dal med operacijami svirati in da se je glasba bolnikom dobro prilagajala. To sredstvo se zlasti uporablja, kadar je srce preslabo, da bi preneslo kloroform. Operator tedaj napravi samo lokalno anestezijo in pokliče godbenike, da pacient toliko ne pazi na kirurgijo in njegove pomagatelje. Že neki švedski praktik je imel pred leti navado, da je prepeval med operacijami, in strah se je pri bolnikih znatno zmanjšal. Tudi holandski psihiater Van de Wall je velik pristaš muzike: v njegovo kliniko prihaja kvartet vsak teden, da svira bolnikom, ki se čutijo kar olajšane, kadar v zboru ponavljajo pripev. Vsi ti podatki so posneti po ameriških novicah.

FRANCOŠČINA V KANADSKIH ŠOLAH

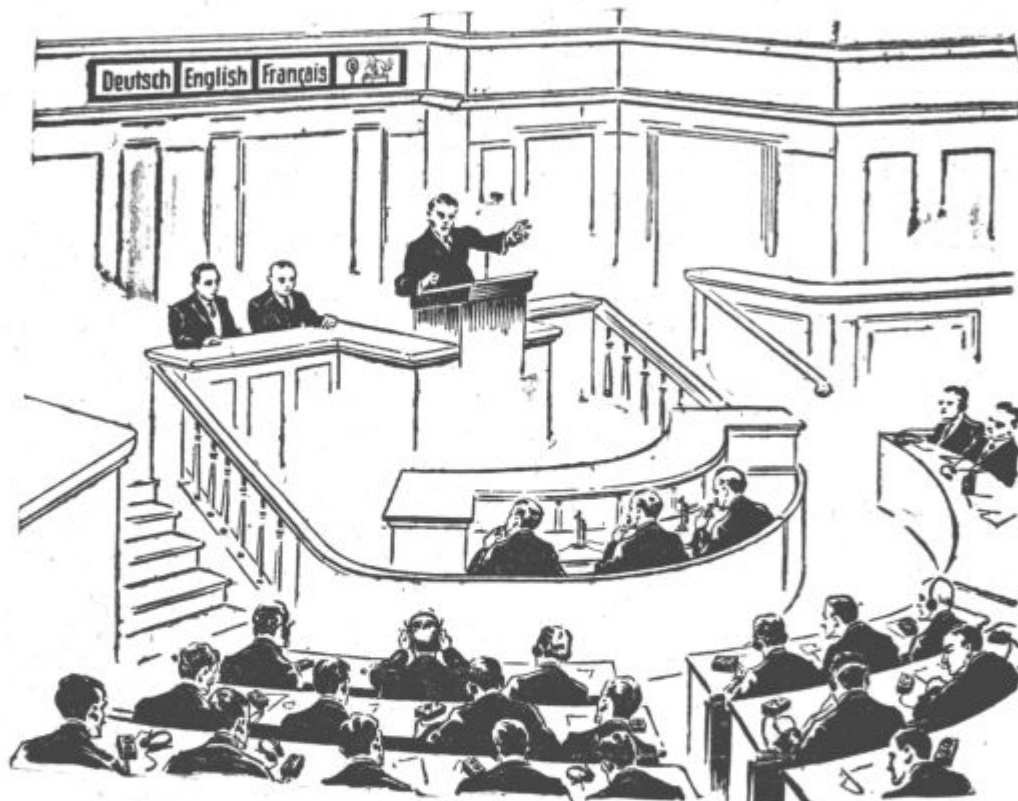
Odsek za javne šole v Kanadi je sklenil, naj se po teh zavodih poučuje francoščina. Še neki angleški listi pritrdjujejo temu sklepu, češ, da ne vidijo ugovorov zoper to. »Najboljši čas za ta uk je osnovna šola, ne pa srednja. To velja za vso Kanado, zlasti še za Ottawo. To mesto je dvojezično, sedež vlade, ki upravlja narodne zadeve v obeh jezikih, in stoji na meji proti Québecu. Spričo teh okoliščin je — neglede na prosvetno vprašanje — nespametno in neprimerno, če bi hoteli ugovarjati proti odloku, da naj se uči francoščina po osnovnih šolah v Ottawi.«

= Energija — vir življenja =

Druga svetovna energijska konferenca

Od 16. do 25. junija se bo vršila v Berlinu druga svetovna konferenca, na kateri bodo razpravljali o izrabi prirodnih sil, o smotrenem izkoriščanju vodnih moči, premoga, nafte, vetra, biogasa (plima in oseka) itd., vobče o energiji,

da gre za parni stroj, eksplozijski motor ali elektriko. Ves napredek, vsaka civilizacija temelji na izkoriščanju in pretvarjanju energije. Energija je poživiljajoči gibalni element v nasprotju z mrtvo materijo, ako nočemo tudi te sma-

V zborovalni dvorani med predavanjem (Pod govornikovim pultom tolmači, ki prevajajo vsak v svoj mikrofons)

ki jo v čedalje večji meri vpregamo v silni stroj našega vsakdanjega življenja.

Ze Aristotel je spoznal, da je energija pravo bistvo vseh reči in dejanski si ne moremo zamisliti nobenega življenjskega pojava in nobenega dejanja, kjer ne bi soodločala energija. Energija žene svetovja po vsejmerju in kleše obličje naše zemlje. Od energije, ki jo siplje k nam solnce — vir vsega življenja, cvete in rodi rastlinstvo, ki je zopet pogoj za razvoj vseh višjih oblik življenja. Vse naprave, ki smo ljudje nanje tako ponosni, vse je samo ukročena energija, pa bodisi

trati za posebno obliko energije. Brez energije bi bilo brezkraino vseirne eno samo neskončno pokopališče.

Kaj je energija? Po neki definiciji je energija delo in vse kar iz njega nastane ali se v delo lahko izpremeni. Vse neštnevilne oblike, v katerih se javlja energija, se morejo združiti v štiri bistvene skupine: v toplotno, kemično, mehanično in električno energijo. V peto skupino bi lahko uvrstili svetlobno energijo, ker se pa ta vselej pojavlja v zvezi s toploto, jo lahko štejeemo tudi tjakaj. Vse te oblike energije so pa v tesni zvezi — ne-

nehoma se izpreminjajo in pretvarjajo druga v drugo.

Vsakršna energija, ki jo izkoriščamo, ima izvor v solnčni energiji. Solnce je studenec, iz katerega črpamo energijo za svoje potrebe. V rastlinah se izpreminja in hrani solnčna toplota v obliki kemič-

Tolmač z zvokotesnim mikrofonom

ne energije. Semkaj spada premog, ki ni nič drugega kot ostanek predzgodovinskega rastlinstva. Pri kurjenju z njim se v njem nakopičena davna solnčna toplota sprošča in jo lahko s pomočjo parnih strojev pretvarjamo v mehanično energijo, ki nam žene delovne stroje. Mehanična energija pa se dandanes v čedalje večji meri pretvarja zopet v električno, ki je za nas najidealnejša oblika, ker jo je mogoče na najlažji način pretvarjati v vse druge. V električnih motorjih jo prisilimo, da nam dela, v elektrokemičnih procesih se pretvarja v kemično energijo, v električnih pečeh, kuhalnikih in žarnicah pa se spreminja v toploto. Še nešteto primerov bi lahko navedli, kako v strojih in aparatih prehaja energija iz ene oblike v drugo.

Vodne sile, ki se danes že vsepovsod izrabljajo, so tudi samo pretvorjena solnčna energija. Solnčna toplota izpreminja morsko vodo v pare, ki se nad celinami zgostijo v padavine, napajajo hu-

dournike, potoke in reke, kojih neizčrpno energijo izkoriščamo v turbinah. Prav tako izvira od solнца tudi veter, ki je posledica neenakomernega ogrevanja zemeljske površine.

Ker pa energija vetra ni lahko ukrotljiva in ker bo neposredno izkoriščanje solnčne in zemeljske toplote uspelo šele zanamcem, si ljudje dandanes solnčno energijo lahko podjarmimo samo na dva načina: s sežiganjem goriv (premoga, petroleja, lesa itd.) pa z izkoriščanjem vodnih moči. Žal pa sta ta poglavitna vira energije zelo neenakomerno razdeljena po zemlji.

Največ premoga je v Severni Ameriki, ki ji šele po daljšem presledku sledijo Azija, Evropa, Avstralija, Afrika in Južna Amerika. Vse zaloge premoga na svetu cenijo na 7.400 milijard ton. Če upoštevamo, da se je 1927 porabila le poldruga milijarda ton premoga, potem nas pred »temno bodočnostjo, ko bo zmanjkalo goriv«, še tisočletja ni treba biti strah. V tem razdobju bo pa človeštvu prav gotovo uspelo priskrbeti si novih, sedaj še neznanih energijskih virov.

Skromneje so odmerjene zaloge petroleja. Računajo, da ga je v vseh ležiščih na svetu le še dobrih 6 milijard ton. Ker se pa pri današnjih potrebah porabi le kakih 120 milijonov ton letno, je tudi v tem pogledu danes vsaka bojazen še prezgodnja. Res utegne nepopisno nagli

Navzoči poslušajo govornika s slušalkami v treh jezikih, na katere prevajajo govor tolmači (glej sliko spredaj!)

razvoj avtomobilskega in letalskega prometa današnjo potrošnjo v kratkem silno dvigniti, toda sedaj umemo pridobivati bencin že tudi umetno z utekočinjanjem premoga. Vprašanje petroleja je najbolj neugodno za Zedinjene države, ker odpade nanje več kot dve tretjini da-

našnje porabe, imajo ga pa tamkaj le šestinko celotne zaloge na svetu. Ako bodo Američani črpali petrolej še v bodoče v današnji množini, potem morajo njihovi petrolejski vrelci — ako so računski pravilni — vsahnuti najkasneje v šestih ali sedmih letih.

Tudi kar se tiče izrabe vodnih sil, je Severna Amerika na prvem mestu. Danes dajejo tamkajšnje reke nad 12 milijonov kilowatov električne energije, nadaljnjih 36 milijonov kilowatov pa je še neizrabljenih. Ameriki tikoma sledi Evropa, ki je od svojih 38,7 milijonov kw vodnih moči izkoristila že skoro 10 milijonov. Najbogatejša vodnih sil je Afrika. Nje bogastvo belega premoga se ceni na ca 139 milijonov kw., to je toliko, kolikor premorejo Evropa, Amerika in Avstralija skupaj. Ogromne zaloge energije v obliki vodnih moči hranita tudi Azija in Južna Amerika, kjer čaka na izrabo še 50 odnosno 40 milijonov kilowatov.

Značilno je, da se proizvodnja električnega toka giblje v istem razmerju kakor izrabljanje vodnih moči, čeprav se dobršen del električne energije proizvaja v parnih centralah. Proizvodnja električnega toka je seveda največja v Zedinjenih državah, kjer producirajo na leto za okroglo 83 milijard kilowatnih ur, kar pomeni s kanadskimi elektrarnami vred 52% svetovne proizvodnje. Za državami Severne Amerike se največ elektrike proizvaja v Evropi — 41% svetovne produkcije. Med evropskimi državami je na prvem mestu Nemčija, ki ji šele po daljšem presledku slede Anglija in Francija. Od vseh izvenevropskih držav se največ električne energije proizvaja na Japonskem. Ako pa računamo porabo elektrike na glavo prebivalca, potem prevzame vodilno mesto Norveška, kjer odpade na vsakega človeka letno 2.500 kilowatnih ur. Najbolje elektrificirana dežela na svetu je Švica, kjer je bilo že pred štirimi leti priključenih na električna omrežja 98% vseh domov in kjer teče na električni pogon več ko polovica železnic.

Evo problemov, s katerimi se bodo bavili na berlinski svetovni konferenci o energiji. Poleg problemov, ki so nastali zaradi izdatnosti virov energije in njih neenakomerne razdelitve po zemlji, je še nešteto drugih vprašanj, ki zadevajo v prvi vrsti racionalno izkoriščanje pa smotreno razdelitev in uporabo pridobljene energije ter nje shranjevanje ter slednjič tudi trgovsko in pravno stran te panoge gospodarstva.

Vsa ta vprašanja so tako vseobčega pomena in tako posegajo drugo v drugo, da jih ni več mogoče reševati v okviru posameznih držav, marveč le še s složnim sodelovanjem vseh narodov. To spoznanje je že pred leti rodilo misel na svetovno konferenco o energiji, idejo, ki so jo prvokrat uresničili 1924, o priliki svetovne razstave britskega imperija v Wembleyu. Pozneje so se sicer vršile še nekatere delne konference, a druga glavna konferenca bo sedaj v Berlinu, kjer bo zastopanih 47 držav.

Kot zanimivost naj omenimo, da se bo zborovanja udeležil tudi sivolasi izumitelj Edison, sicer ne osebno, ker zaradi visoke starosti ne more več tvegati naporenega potovanja v Evropo, pač pa bo v posebnem zvočnem filmu prikazal in obrazložil mednarodnemu poslušalstvu svoj slaven poskus z žarnico.

Na konferenci bo sodelovala množica gospodarskih, tehničnih in pravnih strokovnjakov in znanstvenikov vseh držav in narodov, med njimi tudi predstavniki naše države. V pretres pride 400 razprav in poročil, tičočih se v prvi vrsti porazdeljevanja energije in organizacije potrošnje. Ker pa navzlic temu, da bo konferenca trajala 10 dni, ne bo časa za vsa predavanja, jih bodo združili v 34 generalnih poročil, ki jih bodo posamič podali najodličnejši nemški strokovnjaki. Za razumevanje teh poročil, ki bodo podana v nemškem jeziku, v prvi vrsti pa zaradi tega, da se olajšajo razgovori, ki se bodo z ozirom na mednarodno udeležnostvo vršili v različnih jezikih, se bodo v zborovalnih dvoranh uporabljale posebne naprave, ki omogočajo, da vsak udeleženec lahko posluša govor v enem izmed treh kongresnih jezikov v francoščini, angleščini ali nemščini, ne glede na to, v katerem jeziku bo govoril predavatelj.

Naprava seveda ne prevaja govornikovih besed v omenjene tri jezike avtomatično, marveč s pomočjo spretnih tolmačev, ki morajo biti tako izurjeni v svojem poslu, da lahko brez najmanjše zakasnitve ponavljajo v prevodu govornikova izvajanja. V ta namen bo pred govornikovim pultom toliko tolmačev, v kolikor jezikov se bo razpravljalo. Vsak tolmač ima pred usti pritrjen posebne vrste mikrofon z zvokotesnim ustnikom, ki preprečuje, da bi prevajalci motili drug drugega ali poslušalce v dvorani. Ker se bodo morali tolmači zaradi napornega dela med razpravo večkrat menjavati, je preskrbljeno, da se bo izmenjevanje

lahko izvršilo, ne da bi bilo treba prekiniti govor. V to svrho sta na vsakem prostoru za tolmača po dva vzporedno vklopljena mikrofona. Iz mikrofонов se speljejo govorni toki po kablilih skozi ojačevalce do posameznih kontaktov, na katere priključijo poslušalci svoja slušala. Kontakti so seveda tako urejeni, da se dajo preklopiti na en ali drugi mikrofón, v katerem jeziku hoče pač kdo poslušati. Razen tega je na vsakem tudi gumb za uravnavanje glasnosti.

Kakor rečeno, se bodo vsa predavanja lahko poslušala v francoščini, angleščini in nemščini, toda za vsak slučaj je naprava prirejena za istočasno prevajanje na pet oziroma na šest jezikov, ker je poseben mikrofón tudi na pultu pred glavnim govornikom. Da bodo poslušalci, za katere je v dvorani na razpolago 1000 parov slušalk, vedeli, v katerih jezikih se ta čas ravno posluša, so za govorniškim odrom napisi s signalnimi lučkami, ki jih vselej sveti toliko, kolikor tolmačev vrši službo. Berlinska konferenca bo tedaj tudi v tehničnem pogledu nekaj povsem novega, nekakšen vzorec za vse enako velikopotezne mednarodne prireditve v bodočnosti.

Sanje

(Švedski napisal Hasse Zetterström).

Neki dnevnik nas je pozval, naj bi opisali svoje sanje, predvsem one, ki so v zvezi s šolo. Tema je zanimiv in bi mogel dati celo množico pojasnitev ne le psihiatrom, temveč tudi psihološko nemuzikaličnim — da se poslužim moderne krilatice.

O šoli se mi nikoli ne sanja. Prej že. Običajne sanje o izpitih in zakasnitvah. Toda nekoč se mi je sanjalo, da sem bil učitelj. Sanje so bile tako strašne, da sem se prebudil ves poten in od takrat ne sanjam več o šoli.

Toda sanjam druge sanje. Kakor matematik v sanjah svoj problem, tako se mi zgodi, da sanjam zgodbo ali novelo. Včasih se mi posreči, da napišem sanje, preden se razgubijo in dobim zanje honorar — nesporno lahko delo za pisatelja. V tem primeru ne poznam nobenega nasprotnega slučaja, izvzemši morda mladega gospoda Jožefa, ki je sanjal za faraona v Egiptu. Toda on si je zgradil svojo delavnost tako rekoč na širši in praktičnejši podlagi.

Cesto se mi sanja, da hodim nag po ulicah, ali da sedim v sami srajci v tram-

vaju. Mrzlo je in zebe me, izvzemši dela, na katerem sedim, kajti sedeži v vozu so ogreti. Ko zahteva sprevodnik, ki menda ne opazi, kako sem oblečen, vozino, nimam denarja, ker nimam žepov na nočni srajci in potem se zbudim. Čez minuto spet zaspim in zopet sedim v tramvaju, prav tako lahko oblečen kakor prej. Toda sedaj imam denar. Zdi se, kakor da bi bil doma in si vzel denarja. Plačam in opazim, da sedi nasproti znana dama, ki me, kolikor vem, še nikdar ni videla v nočni srajci, vendar pa se prav nič ne čudi. Prijazno pokima, ko skušam povleči noge pod klopi, toda zelo previdno, da ne stopim na kurjavo. Ne prihodnjem postajališču dama vstane, da bi izstopila in tedaj vidim, da je oblečena še bolj lahko nego jaz. Popolnoma brez obleke je. In jaz se zbudim.

Nedavno sem sanjal, da je moja žena dobila dvojčke. Prišel sem kakor vedno opoldne domov in nasproti mi pride dama, ki je nisem še videl nikoli, me pogleda in pravi:

— Dva sta. Silno ljubka. Dečka.

Stopil sem k svoji ženi. Sedela je in vezla, me pogledala in rekla:

— Nisem kriva. Kaj morem za to!

— Najlepša hvala, sem rekel. Tudi tako je dobro.

In potem se spominjam, da sem šel v svojo sobo, se vsedel in mislil: Dva dečka, dve obleki, dva klobuka, dva para čevljev, dvakrat šolnina in tako naprej. Potem sem nadaljeval: Dva abiturijenta, dva dijaka in dva doktorja filozofije, morda v interesu umetnosti in literature. Dva doktorja literature. Potem sem se zbudil.

Ko sem zjutraj pripovedoval ženi svoje sanje, je rekla:

— Zakaž ravno dvojčka?

Ženska ostane vedno ženska.

✱

Ni dobro, da ne moremo določiti svojih sanj niti kadar spimo, niti ko bdimo. Toda navzlic temu mi je dano, da se morem prebuditi, če je treba! Tudi če ne spim.

Dr. Fr. Meidl

= Molzna živinica mravelj =

Zakaj zanima ljudi baš to, kam teka-
jo mravlje? Vzrok temu vprašanju je
pač ta, da mravlje ne tekajo posamič,
kakor večina drugih živali, ampak na-
vadno v tropih po sto in sto, včasih tudi
v skupinah na tisoče. Njih pot ima po-
dobno ozkega traku. Ti trakovi pa so zna-
ni vsakemu prijatelju prirode.

Človek bi mislil, da je lahko odgovo-
riti na vprašanje, kam tekaajo mravlje,
zlasti lahko, če bi imel potrpljenje, za-
sledovati tekanje mravelj v obeh sme-
reh. Toliko truda pa si dajo le redki
ljudje. Ta »mravljinčja cesta« namreč
ni tako enostavna, kakor bi sklepali na
prvi pogled. Gre namreč čez drn in strn
in kar je dostopno mravlji, skoro ne-
znatni živalici, ni dostopno človeku. Kar
lahko prehodi mravlja brez posebnega
truda, to zahteva od človeka včasih velikih
naporov. Vzemimo na primer slučaj, ko
je treba prodirati skozi goščavo! Zato
pa je trideset do petdeset metrov dolga
pot za mravljo že utrudljiva in pomeni v
primeri s človekom toliko kolikor za
slednjega pet kilometrov razdalje, ali
eno uro pešhoje. Če presojamo mravlje,
moramo na nje gledati z njihovega, ne
pa z našega vidika in ne smemo pozabiti,
da je ta živalica komaj 10 milimetrov
dolga. Če smo torej vse te ovire srečno
prebrodili in če nismo izgubili poti iz
oči, pridemo do mravljišča ali do dreves-
nega štora, kjer domujejo črne mravlje,
ali, če smo šli od mravljišča do mesta,
kjer se »mravljinčji trak« cepi na več
pramenov in čijih posamezni pramenčki
vodijo k drevesu ali grmu.

Vzemimo najprej prvi primer. Kraj,
kamor vodijo ozki trakovi mravelj, je
trenutni lovski revir mravljinčjega gne-
zda, od katerega izhaja pot. Če bi mogli
mravlje zasledovati globlje v ta kraj,
kamor se iztekajo njih pota, bi najprej
videli, da begajo navidez brezciljno viju-
gasto sem in tja in da obiskujejo eno
rastlino za drugo, dokler ne najdejo
mastne gosenice ali ne baš urnega hro-
šča ali nočnega metulja, ki prespi dan.
Če ne bi bile mravlje tako neznatne ži-
valice, če bi bile tako velike kakor so levi
in tigri, bi imeli o tem napisane že de-
bele knjige, ki bi pripovedovale, kako
krvoločna in zverinska so ta majhna
bitja.

Pot ne vodi mravelj vedno v lovski re-
vir. Primeri se tudi, da drži navzgor, po
deblu ali na grm. Kaj neki je tam tako
visoko, da vabi in vleče mravlje? Lov-
ski plen jih tam ne čaka, drugače ne bi
mravlje tekale nazaj praznih rok in če-
ljusti. Zato pa opazimo na njih drugo
izpremembo — napet trebušček! To je
posebno zaznavno na obročkih zadka, ki
so se tako razmaknili, da je med njimi
vidna bela koža. Mravlje v tem stanju
spominjajo naravnost na človeka, ki je
precej dobro rejen, pa so mu hlače zdrk-
nile nekoliko nižje in mu je telovnik od-
skočil malce višje. Česa so se naše mra-
vljice najedle ali napile? Piva ali vina,
tega demona-alkohola? Ne enega ne dru-
gega. To, kar jih napenja, ni nič dru-
gega kakor neke vrste precej sladka vo-
dena tekočina, ki jo izločajo listne uši
in druge žuželke.

Običajno brizgnejo te živali imenova-
ne izločine iz konca zadnjega dela tele-
sa, s hitrim gibanjem zadnjih nog. Kap-
ljica kane na spodnji listič ali vejico, kjer
se posuši in dobi glazurno prevleko ter
je podobna medeni rosi. Naše mravlje
poližejo to medeno roso, znajo pa si tudi
preskrbeti te slaščice naravnost pri viru.
Zato obiskujejo listne uši, se postavijo
za njimi ter začno s svojimi tipalkami
otipavati in božati listne uši, dokler se
jih žival ne usmili. Ko privzdigne zadek
in kane iz njega sladka kapljica medene
tekočine, se mravlja hvaležno nasrka in
odide. Tem ušem ne store mravlje, ki so
sicer razvpiti krvoloki, nič žalega. Da,
primeri se celo, da jih branijo in ščitijo
pred navalom sovražnikov, ki na primer
kakor ličinke tenčičarice živijo od list-
nih uši ali, ki kakor najezdnik, ležejo
jajčeca v telo listnih uši.

O tem razmerju mravelj do listnih uši
so strokovnjaki že mnogo razmišljali in
jih primerjali z molzno živino, ki si jo
goji človek pri hiši. Zato splošno sma-
trajo listne uši za molzno živino mravelj,
opisano manipulacijo, ki povzroča izpu-
šcanje sladke tekočine pa, za molžo.

Toda vrnimo se zopet k vprašanju
mravljinčjih potov! V stepah in pusti-
njah toplejših pasov žive vrste mravelj,
kijih pota ne drže niti v lovišča, niti k
listnim ušem, ampak na njive in trav-
nike. Tam zbirajo mravlje semena in
zrnje vseh mogočih rastlin in žit ter jih

nosijo domov v mravljišča. V veliki suši in poletju se mravlje hranijo iz teh zalog. Množina teh zalog včasih tako silno naraste, da vsebujejo stari zakoniki posebno določbo, čigava last je žito, ki se najde v mravljinčjih shrambah.

V tropskih gozdovih Južne Amerike nahajamo slednjič mravljinčja pota, po katerih prenašajo mravlje še značilnejše predmete od teh, ki smo jih pravkar opisali. Ta pota gredo čez pragozdna tla in visoko čez nje preko visokih lijan, ki tvorijo viseče mostove in pod vejami in vejicami pragozdnih velikanov, ki jih vežejo lijan. Poleg tega tvorijo mravlje same žive mostove. Primejo se druga druge s čeljustmi za strok, da nastane veriga, po kateri hodijo mravlje sem in tja. Takšne verige se najdejo posebno v bližini neprehodnih mest nad vodo. Lahko si mislimo, kakšen živahen vrvež vlada na takšnih mostovih. Mravlje se premikajo kakor akrobati in nosijo v svojih čeljustih včasih prav nenavadne reči — okrogle ali napol okrogle kose zelenih listov, ki jih drže visoko nad gla-

vami, da se zdi, kakor bi imele s seboj, dežnike ali solčnike.

Kaj počenjajo mravlje s temi listi? Ali jih jedo? To vprašanje je dolgo belilo glave učenjakom in opazovalcem. Slednjič so ga rešili. Prišli so do spoznanja, da mravlje razžvečijo te liste v drobno kašo, v kateri goje nekakšne vrste gob, ki so slične našim šampinjonom. To, kar imajo mravlje od teh gob, pa niso sadovi, marveč mikroskopično majhne otekline gobnatih vlakenc, ki se vlečejo skozi to zeleno kašo. O tej stvari pa se morda pomenimo drugič.

Laponska

Laponska ni politična ali zemljepisna enota. To je zgolj skupno ime, ki objema obširno krajino v severni Evropi, koder bivajo Laponci, piše Ed. Robertson.

Laponska je hribovita dežela s členovitimi pobočji. Gorstva so razsekana z ozkimi dolinami, zlasti na Norveškem. V ruski Laponiji in finski pokrajini je polno jezer in močvirij. Znane so posebno neizmerne gole tundre, koder raste včasih zelo trpežna smreka. Poletje je kratko in vroče, ker solnce nikoli ne zdrkne pod obzorje. Zima pa je dolga, mrzla in mračna, razsvetli se samo 7 ali 8 tednov z begotno lučjo tečajnega sija. Ker ni vetrov, se najnižje temperature laglje prenašajo, nego bi si človek mislil.

Dežela šteje 30.000 laponskih prebivalcev oziroma doseljencev. Laponci so najmanjši ljudje v Evropi: merijo 1 m 25 do 1 m 60. Mršavi so, lase imajo črne in srhle, brado redko, noge ukrivljene. Čeprav niso bog ve kaj mišičasti, so vendar dokaj pripravnji za telesne vaje. Živijo po 80 let in še dalje.

Po načinu njihovega življenja jih delimo v hribovce, primorce, hostnike in porečnike. Prvi so kočevniki in se venomer premikajo zasledujoč severnega jelena, ki jim je poglavitni vir bogastva.

Primorci so se doselili z gorá ter se nastanili na obalah, koder se hranijo z ribarstvom. Potokarji in porečniki so bili skonca takisto nomadi; redijo severnega jelena, lovijo divjačino in ribe.

Laponci ne morejo živeti v snagi. Vso zimo so brez vode. Poletja ni kdo ve koliko in iz navade se ne umivajo. Iz njihove kožnate obleke neznosno zaudarja. Njih značaj je prijeten. Trezni so, kadar nimajo žganja, varčni, sebični, spretni pri kupčijah, ne preveč iskreni, vselej pripravljeni vzeti življenje, kakor prihaja. Domišljija je živahna; vsi so kristjani. Njih pleme je obsojeno na pogibel, kakor izumira rod Lakota ali Dakota (»Sioux«) v ameriški celine, ki se staplja z omikanimi narodi.

Na Laponskem ima severni jelen tolikšno veljavo ko človek, kateremu je neobhodno potreben preživitek in za prevažanje blaga. Krmi se ne samo z mahom, ampak najrajši z presnimi zelišči. Največji zoprnik mu je volk, ki ga Laponci okretno zatirajo.

== V novem Tokiu ==

Japonska prestolnica je uradno obnovljena, uradno izlečena od vseh ran, ki jih ji je bil zadal potres l. 1923. Nedavno so proslavili ta dogodek z velikimi ceremonijami, v prvi vrsti s štiri ure trajajočim ogledom mesta po cesarju. Skoro sedem let je tega, kar se je tedanji prestolonaslednik vozil po cestah od potresa in plamenov uničenega Tokia. Moral je

za trenutek izgubiti vajeti iz rok. Od prvega hipa nesreče je vlada skrbela za ponesrečence. Ko je bil promet vzpostavljen, so začeli odvažati razvaline, razstreljevati nerabne ruševine in postavljati na mesto prejšnjih hiš lesene barake s strehami iz valovane pločevine. Imenovana je bila obnovitvena komisija, ki je utrdila smernice za zidavo mesta:

Novo državno gledališče v japonski prestolnici

čez visoke razvaline, mimo zglenelih trupel, na gričih je zrl v še kadečo se praznoto. Zdaj je zopet videl te kraje kot kronana, posvečena glava države, in kar je najvišja moč tedaj vzela na znanje, je bilo z enako avtoriteto potrjeno in poklicano v novo življenje. Cesar je na Japonskem posredovalec med ljudstvom in bogovi, njegovimi predniki. Zato se je na dan proslave podal pred skrinjo svojih očetov, kjer je poročal o uspešni obnovitvi prestolnega mesta.

Šest let in pol je minulo, kar je potres uničil dobro polovico mesta. 58.000 ljudi je umrlo, 1.380.000 pa jih je ostalo brez strehe. V Tokiu samem niso oblasti niti

zgradbo širokih cest, mnogih parkov, kanale in struge rek pa je pustila na njih dotedanjem mestu, zato pa je skrbela za kolikor mogoče znaten razmak med hišami, ki so jih začeli graditi iz snovi, ki je le malo ali skoro nič podvržena potresnim katastrofam in ognju. To se je zgodilo iz zaščitnih ozirov, kajti Tokio stoji na potresnem ozemlju in vsaj dvakrat v stoletju postane žrtev velikega potresa.

Velikanske preglavice je delala pri obnovitvi regulacija nove prestolnice, ker se zemljišča niso mogla spoznati. Vlada je kratkoma določila vsakemu lastniku zemljišča za desetino manjši prostor ko-

Čeprav mogoče blizu prejšnjega mesta, če pa je trpel večjo škodo, ga je še podprla z denarjem. Vsa pred potresom in og-

Pogled na Tokio (reka Sumida)

njem varna poslopja so dobila državno podporo.

Zdaj je novo mesto gotovo. 203.000 barak so odstranili, na njih mestu so

zrastle iz tal nove stavbe. Vse to je stalo skoro milijardo jenov. V koliko se je uresničil načrt obnovitvene komisije? Novi Tokio ima projektirane široke ceste; veliki prehodi, ki merijo 30 do 40 m, se sečejo na važnih križiščih in vežejo mestne okraje ter pospešujejo avtomobilski promet.

Zdaj so prehodi lahki in enostavni tudi tam, kjer so bili poprej težko dostopni. Ulice so široke, večinoma asfaltirane, ob njih so zasajena drevesa, poleg hiš so pločniki — z eno besedo, Tokio je moderno mesto. Kadar bo obnova pri kraju, se bodo gotovo spomnili tudi na snago, zdaj je namreč Tokio pogreznjen v prah in blato. Razširjene ulice so pomaknile mesto daleč izven njegovih starih mej. Bivša predmestja so zazidana, pridružili so se jim novi mestni deli. Kmet se mora naravno umikati vedno bolj ven, kajti »Veliki Tokio« ima mesto prejšnjih dveh milijonov in pol prebivalcev, štiri do pet milijonov ljudi. To širno zemljišče križajo že neštivilne električne železnice v vseh smereh, in še vedno se jim pridružujejo nove. Vodovod ima samo pravo mestno ozemlje, ki obsega danes šele polovico velike naselbine. Nič drugače ni s plinom; vendar ima vsaka, tudi najbolj oddaljena hiša elektriko. Kanalizacija pa je na razpolago samo malemu delu, trgovinski četrti; drugače so še povsod jame, ki jih izpraznjujejo po enkrat na mesec.

Glede predvidene lege parkov se zdi, da je bil ta problem izredno težak. Novi

S proslave novega Tokia

Tokio je namreč v vsakem pogledu na zelenju najrevnejše mesto na svetu. Parkov je zelo malo, in te oaze so tako majhne, tako tesne, da jedva prihajajo v poštev za oddih ljudi. Dva ali trije večji parki služijo za večje shode, narodne slavnosti, razstave itd. Misel, da je treba parke ustanavljati kot nasprotne pole kamenitega morja, na Japonskem dozdnevno še ni prodrila. Ni dvoma, da ima Tokio danes celo vrsto pred potresom in ognjem varnih stavb in zgradb, a okolu teh stoji na milijone lesenih hišic, obitih z deskami, hišic, ki imajo papirnata vrata, v najboljših primerih pa vhode, ki se zapirajo s steklom. In vse to je tesno in majhno, kajti prostor je poskočil v ceni in tudi življenski pogoji so se podražili.

V stilnem pogledu je novi Tokio prav takšna mešanica pestrine kakor snov stavb in prostor, na katerem stojijo. Namen, da bi bile stavbe zidane kar mogoče v japonskem slogu, je pač ostal na papirju. Sedem nadstropij visoki, štirikotni zaboji »Made in U. S. A.« stoje tam grdi, čakati in tuji poleg japonske hišice iz tenkega lesa. Zastopan pa je tudi novi nemški slog, medenj se vrivajo rdeče strehe templjev, vrste se kičaste kavarnе kakor na semnju in vmes vidiš asirsko-orientalsko katakombo nekega nadarjenega ameriškega arhitekta, Hotel Imperial. V mnogem mu je slično največje tokijsko gledališče Kabukiza. Zgrajeno je v starem tempeljskem slogu iz armiranega betona. Vse v tem mestu pa presegajo v deviškem slogu zgrajeni vogalni stolpi cesarskega gradu, ki stoji v stran od središča ter je sestavljen iz sivih skriljevčevih streh, ki pokrivajo male hišice v japonskem lesenem slogu. Povsod prevladuje smotrnost, manjka pa vse, kar daje mestu okrasje: veliki parki, trgi, drevesa, rože, vodometi, spomeniki — z eno besedo vse, kar ustvarja arhitektonsko podobo. Praznota Tokia, ki nastaja zaradi nizkih malih hišic, je vidna posebno, če pride tujec v mesto iz srednjejaponskih mest Kobeja in Kiota.

Potres v Tokiu je povzročil še marsikakšno drugo revolucijo. »Kavarna« obvladuje danes vse mesto. Vendar je nekoliko drugačna kakor pri nas. Prostori so majhni, tesni, tudi čisti niso kakor se spodobi za takšen prostor. In vendar so jih vsi mestni okraji polni. Nič manj ni barov in restavracij, ki po večini ne nudijo nič drugega kakor poglede na več ali manj čedne natakariče. Poleg tega razpolaga Tokio s plesišči, ki so za marsikoga strašilo. Vendar morajo v njih

gosti sedeti posebej in ne skupaj s plesalkami. Navzlic temu pa so ta zabavišča tako razvpita, da ne prestopi njih praga nobena dostojna Japonka. Kavarne, brivnice in fotografski ateljeji izpolnjujejo navadno podzemne prostore v poslopjih na glavnih cestah. Pred njimi mrgoli taksijev. Skoro popolnoma je izginila nekdanja »rikša«. Ceste poživljajo cele množice mladih ljudi v pisanih oblekah, ki se potikajo po teh ponesrečenih ameriških ulicah, posedajo po kavarnah, plesiščih, kinematografih itd. Navzlic moralčnemu jadikovanju starih pa je to nedolžna mladina.

Življenje polje po ulicah mogočno, povsod, ob vsakem času. Nočnega življenja sicer ne poznajo, zakaj na Japonskem je podoba, da ljudje mnogo spe. Refinement in zabava, ki se je udomčila pri nas, je Japoncu še tuja reč. V Tokiu se ne zgodi nič posebnega, vendar so gledališča, kinematografi, zabavišča, bifeji, bari in kavarne vedno polne. In to kljub gospodarski stiski. Zahteva po opoju vsemesta živi v Tokiu prav tako kakor v vseh drugih velikih mestih. To se je najboljše videlo ob letošnjih obnovitvenih slavnostih. Drugi dan je bil sestanek japonskih dostojanstvenikov v posebnem paviljonu pred cesarsko palačo. Cesarjeva družina je bila na desni, inozemski poslaniki na levi vladarjevi, spodaj pa je valovala tisočglava množica. In vse to je klicalo mestu, da je odmevalo širom sveta.

POTROŠEK KAVE NA FRANCOSKEM

L. 1848. se je potrošilo 41 kg kave na sto ljudi. L. 1868. se je ta količina več kot potrojila: 136 kg. L. 1888. se opaža majhen zastanek: 177. L. 1908. pa znaša potrošek 260. L. 1928. pa so dospeli do številke 402. Ob teh podatkih se Figaro vprašuje, zakaj se ne pospeši pridelovanje tega živila po francoskih naselbinah. Zakaj skoro vsa kava prihaja v Francijo iz Amerike!

KOLIKO ČASA NOSIJO SAMICE SESALKE

Domača in divja zajka: 28 do 30 dni; psica in volčica 63; mačka 56; ovca 147; koza 154; krava 286; oslica in kobila 300; svinja 119. Miš je nosna 25 dni, veverica 28, marmotica 35, podlasica 40, ježinja 48, kuna 56, lisica 63, morska prasica 65, jazbecinja 65, levinja 110, divja koza 154, gazela 154, srna 165, lama 168, medvedka 210, opica (Cebus) 210, severna košuta 230, kamela 315, nosorožica 540, slonica 620,

== Arabci v Palestini ==

Arabci žive v Palestini, odkar je deželo preplaval islam (l. 632.). Krščanstvo — prejšnje židovsko prebivalstvo je popolnoma izginilo, deloma so ga izkoreninili, deloma se je samo razkropilo po vsem svetu — je bilo v začetku nedotak-

Arabski vodja sultan el Atrās

njeno in je doživelo v dobi križarskih vojn celo razmah. Sele ko je Saladin zavzel Naplus, je prišlo v stisko, ki mu je velela umakniti se v nekatere odljudne vasi. Poleg Arabcev so se iz predkrščanske dobe obdržali še Samaritanci, ki so se tedaj — natančen čas se ne da določiti — ločili od Židov. Samaritanci so se skrčili na nekaj sto duš, obdržali pa so svoje posebne tradicije in šege.

Stanovanjske razmere Arabskega prebivalstva so zelo slabe. Najbednejši žive v temnih in vlažnih luknjah. A tudi tisti, ki so za stopnjo višji od teh, ne stanujejo udobno. Včasih najdemo po cele družine v enem samem slabu razsvetljenem in zatohlem prostoru. Pa tudi pri boljših rodbinah se skriva umazanost pod preprogami. Zenske iz teh slojev so namreč lene in nemarne. Stranišča so ponavadi na sredi dvorišča, ker ženske ne smejo prestopiti praga, da jih kdo ne vidi. Čistemu in dobremu zraku je torej pot v stanovanje zaprta. Zato ni tudi nič čudnega, če je deca umazana in polna mrčesa. To dejstvo pojasnjuje veliko umrljivost otrok. Večina družin životari,

ker nima od česa živeti. Industrije, ki so v prejšnjem času lahko obstojale, so izgubile med vojno svoja tržišča, deloma jih je tudi izpodrinila evropska konkurenca. Tudi kmetijstvo ne nese. Bogatini pa izkoriščajo reveže, kjer le morejo. Zgodilo se je, da so imoviteži na vse kriplje delali ovire za ustanovitev banke, samo zato, da so proti oduškim obrestim lahko sami izposojevali denar.

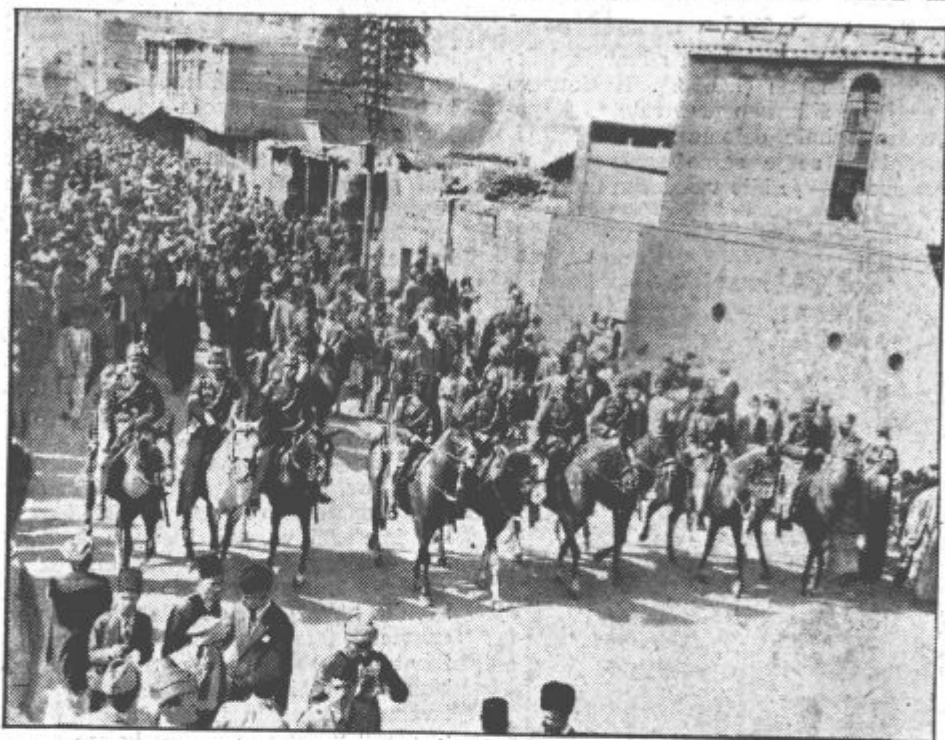
Po svetovni vojni se je v Palestini marsikaj izboljšalo, vendar pa je ostalo še mnogo nazadnjaškega. Navzlic temu ljudstvo iskreno žaluje po turških gospodarih. Ta žalost je obča, čeprav vsi poznajo napake bivše turške uprave in vedo, da je bila pomanjkljiva, guverner svojeglav, uradniki podkupljivi in da se je postopalo zelo nemarno. Turki so pač bili islamski verniki, kar jim je dajalo nekak videz bratstva. Sodobni Turčiji Arabci nikakor ne morejo oprostiti, da je krenila nova pota, obrnila islamu hrbet, emancipirala žensko, odpravila mnogoženstvo in prepovedala turban. Domoљubnost prebivalstva se kaže posebno v izreku: »Domačin iz Naplusa je rajši stražnik v rodnem mestu kakor vezir v tujem.« In ta pojem domovine postaja čedalje zavednejši ter se krepi spričo dejstva, da sili sionizem vedno bolj v ospredje.

V arabski družini žena ni predmet spoštovanja. Mož dokazuje svoje zaničevanje do nje s tem, da jo imenuje »par sandal« ali s tem, da doda njenemu imenu formulo, s katero zaklinja zlo. Ženska velja za nečedno bitje ne le v gotovih dobah svojega življenja. Omalovaževanje gre tako daleč, da ji je celo prepovedano zaklati kuro ali ubiti zajca. Oboje se smatra za žrtev in je pridržano izključno moškemu. Če pa ženska postane mati, ve, kaj jo čaka: če rodi možu dete moškega spola, jo mož zavije v svilo in žamet. Če pa se namestu moškega rodi žensko dete, je njena nagrada ravnodušnost, če ne prezirnanje. Nič čudnega torej, da mati pljuje lastnemu otroku v lice, češ, saj si samo deklica! Orientalске razmere označujejo tudi to, da še danes novorojenca otirajo s soljo in ga skopljejo v slani vodi. Arabska vraga namreč pravi, da sol odganja zle duhove in slabe vplive.

Za vzgojo deklic se ne stori nič, razen v primeru, da jim nudijo gostoljubnost krščanske šole. Matere v največ

primerih ne znajo ne čitati ne pisati. Pogovori v oddelku za ženske običajno ne

presegajo čenč, ljubavnih zgodb in spletk. Deklica postane zrela za zakon med

Arabske demonstracije v Bagdadu (spredaj angleška policija na konjih)

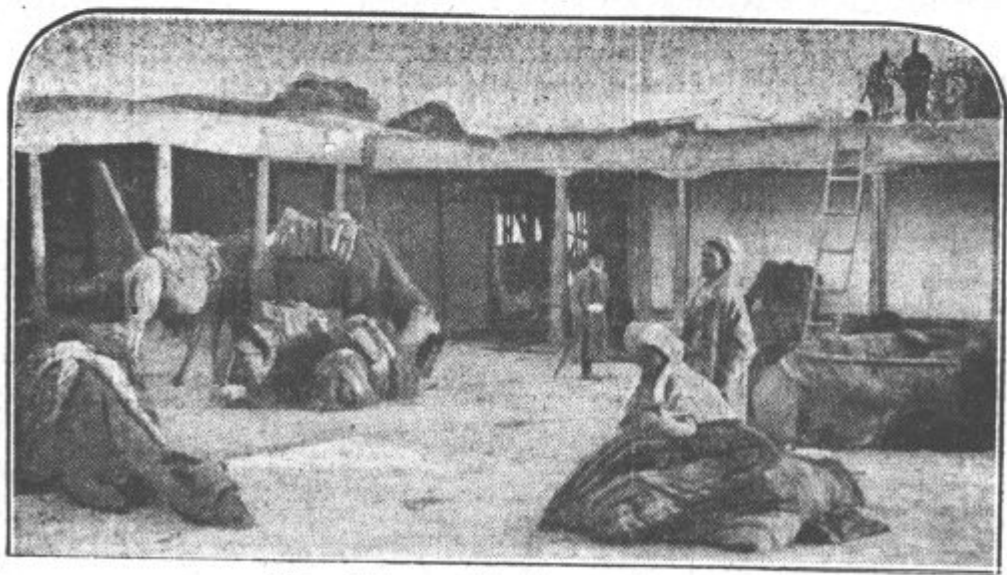
Uporni Arabci se pritožujejo angleški komisiji

enajstim in štirinajstim letom. Lepota
pri Arabcih pomeni: bela polt, črne oči

in dolgi črni lasje. Se vedno je v navadi
kupovanje žensk. Oče odloča o usodi

*Arabci proslavljajo svojo veliko noč pred čudežnim studencem pri Omar-
jevi džamiji*

Notranjščina arabske karavanske postaje

hčere, ki je seveda ne vpraša, kaj misli sama. Kljub temu niso redki primeri, ko sta si mož in žena vdana v resnični in trajni ljubezni. Često se pa seveda skali to razmerje iz strahu pred tekmovalko ali v ljubosumnosti na drugo žensko. Nad glavo žene stalno visi Damoklejev meč. Bati se mora, da ne bi je mož zavrgel, za kar zadošča v gotovih okoliščinah že najmanjša malenkost. Neka žena se n. pr. ni upala stopiti pred fotografsko ploščo, ker se je bala, da ne bi mož zvedel za to in se nad njo maščeval. Takšne stvari se dogajajo celo v boljših hišah, in tam še češče nego pri siromakih.

Zelo redek pojav so stare device. V nekem primeru se n. pr. dekle ni omožilo zategadelj, ker je razpolagalo s precejšnjim premoženjem; drugod se zopet primeri, da hči noče ostaviti očeta ali sestra brata. Močno je pri Arabcih razvit duh osvetoželjnosti. O tem priča naslednji primer. Mož in žena sta odklonila odpuščanje človeku, ki jima je bil zabodel sina. Odpuščanje bi bilo storilca lahko rešilo smrti na vešalih. Tik pred izvršitvijo kazni se jima je vrgla obsojenčeva mati k nogam — zaman seveda.

Vera je močno pomešana z lahkovernostjo. Otročnico n. pr. ovijajo z živo kačo. Gotove osebe ne smejo stopiti v sobo, ker vlada silna bojazen pred demoni in njihovimi slabimi vplivi na otroka. Razširjen je strah v hud pogled, ki je lasten posebno plavemu očesu in ki sta mu izpostavljena zlasti oko in prsa. Zastiranje ženskega obraza izvira v veliki meri iz te bojazni. Odrezane ali izpadle lase skrivajo pred tujci, da jim ne pridejo v roke, kajti če bi se to zgodilo, bi tujci dobili oblast nad njimi.

Če kdo v teh primitivnih higijenskih razmerah zbolí, iščejo vzroka za bolelost vsepovsod, samo ne tam, kjer tiči v resnici. Ker se pojavljajo očesne bolezni zlasti v dobi, ko dozorevajo smokve, vidijo Arabci vzrok bolezni tudi v tem dejstvu. Zdravja iščejo manj pri zdravniku kakor pri svetniku, ki jim zapiše za denar čarovno formulo. Oficijelne pobožnosti se odigravajo v džamiji, ljudska vera pa se izživlja ob grobovih svetnikov. Tam poljubljajo in mazilijo verniki kamen. Svetniku veljajo njih zaobljube in romanja. Kdor ga razsrdi, ima v najkrajšem času pričakovati grozečo prikazen. Kontinuiteto svetih mest in tradicij obeležuje tudi to, da še vedno razkazujejo jamo, v kateri je Jakob oplakoval Jožefa, ki ga je bila raztrgala divja

zver, kakor tudi kraj, kjer je bil kronan Jerobeam. Čisto primitivna se vidi množice na javnem trgu in ki se glasi: »Daj nam nazaj luno, o zmaj, sicer pademo po tebi s palicami!« Na silno razširjene ceremonije rodovitnosti spominja dejstvo, da se žene in dekleta pri nekem iz Perzije uvederem prazniku valjajo nage po rosní travi, kar naj bi jim bilo v kre-pilo.

Tako se še v današnjem življenju palestinskega arabskega prebivalstva zrcali bogata minulost te dežele. V. Bg.

Misli o sportu

Kdor ni vsaj deloma atlet, vleče klaverno tuje telo skozi življenje.

Imam debelega prijatelja, ki ne bi prenesel vožnje v tretjem razredu iz Pariza do Rouena in ki hodi vse svoje življenje v svojem telesu četrtega razreda.

Zračunaj, koliko je odprtih oken ponoči na Francoskem, in vedel boš, koliko je sportnikov na Francoskem.

Počitek je največja potreba življenja. Atlet posveča prav tako skrb spanju kakor treningu.

Moški, ki ne zna teči, skakati in plavati, je avtomobil, ki se premika z najmanjšo brzino.

Motiš se, ako misliš, da si boš ohranil zdravje samo s hojo. Sličen si pismonoši, ki ne prenaša pisem.

Cerkev ukazuje sport, ker prepoveduje samomor.

Jean Giraudox

Živalske žrtve za človeško zdravje

Angleško ministrstvo zdravja je nedavno izdalo statistiko, ki kaže, da je bilo na Angleškem v letu 1928. izvršenih 315.891 operativnih poskusov na živih živalih. Od teh jih je bilo le 15.000 obrezčutenih, ostalih 30.000 živali pa je bilo operiranih brez uporabe mamil. 35.000 jih je služilo poskusom o zdravljenju rakovin, 131.000 poskusov pa so izvedli v svrhu preizkušanja učinkov raznih serumov.

R. Hichens

Krotilec kač

(Ilustrira Fran Škodlar)

(Nadaljevanje)

Fantastična prikazen

— A kako veš to?

— Povedala ti bom. Veter je od časa do časa dvignil moja platnena vrata. Kadar so se napol odprla, sem lahko videla na vsaki strani tanek trak noči, košček grmovja, rob valovečega rastlinja, lunin žarek ali naglo senco kakega vaškega psa.

— Dobro.

— Enkrat pa je zapihal močnejši veter, ki je dvignil platno in ga preganil tako, da je bil vhod odprt na stežaj. Čez nekoliko trenutkov se je zopet zaprlo. In med tem časom sem videla razločno moža zelo visoke rasti, ki je stal tik ob šotoru.

— Bil je kdo izmed vojakov?

— Kako naj povem, ko pa nisem čula.

— Misliš, da so bile vse to sanje?

— Mislim, da sem spala nocoj in bi rajši, da ne bi bila.

Uprla je svoje velike oči v Renfrevu in dvignila široko, rdeče-zeleno in rumeno pahljačo, da si je zakrila ves spodnji del obraza. Gledal jo je, kako ga opazuje kakor tujca z utrdbe mesta, kjer se godi tragedija, in pomislil, ali ne igra zanj pri belem dnevu kake vloge. Na kazalcu roke, s katero je držala pahljačo, se je blestel velik biser v zlatem obročku. Renfrev je bil dostikrat opazil ta dragulj v gledišču, kadar je dvignila roko, da ubije v igri moža, ki ga ljubi.

— Vrata tvojega šotora pa so bila davi dobro zaprta, je rekel.

— O, da.

Izgovorila je to z glasom skrajne brezbriznosti. Potem je dodala malce živahneje:

— Desmond, ali nisi nikoli opazil, kako sem podobna kači?

Izenaden je molčal.

— No, je silila.

— Seveda sem, je odvrnil odkrito.

— In kako to?

— Tako je mnenje vseh. Ti si tako drobna. Tvoji gibi so tako okretni. Tvoje telo je gibko in uravnovešeno. Slutiti se da, da se moreš splaziti tja, kamor ne bi mogla nobena ženska in da tvojih lahkotnih kretenj ne more nihče doseči.

— Da, toda jaz sem igralka. Moje telo je, kakor sam veš, priučeno plezanju in

padanju po moji volji.

— Drugi igralci ne dajejo istega vtisa.

— Res je, je povzela zamišljeno. Gotovo imam posebne telesne zmožnosti.

— Jasno; so pa še drugi razlogi, in sicer duševni.

Klari so se zmračile oči. Trepalnice so se spustile, da so jih zagrnile in da je bilo videti, kakor bi bila zaspala. Molk je trajal dalje, zanjo poln globokih in temnih sanj. Nič več ni mahala s pahljačo; zdrsnila ji je iz roke in padla na preprogo. Renfrev se ni ganil. V svojem oboževanju se je bil navadil, da se prilagodi razpoloženju svojega idola. Velik govnač je brenče hitel v naglem letu do daljnega sinjega zastora Atlasovih gora. Njegovo zarjavelo telo se je lesketalo na solncu in mahalo s krili med dvema oblakoma. Klara ga je hotela ujeti z roko, pa ga je zgorešila.

— Rada bi ga imela, da bi ga nosila v zaponki, je rekla.

Potem se je prijazno obrnila k Renfrevu in nadaljevala pripovedovanje o svojih sanjah, kakor da ga vobče ni prekinila.

— Zavesa je zopet zagrnila vhod, Desmond, in zdelo se je, da je baš takrat potihnil veter. Ničesar nisem več videla razen notranjosti šotora in še to zelo medlo. Vendar pa sem hotela še enkrat videti onega moža zunaj.

— Spoznala si torej, da ni bil kak vojak.

— Seveda. Oblečen ni bil kakor oni, ki so vsi pokriti s plašči čez glavo in držijo puško v roki. Ta človek pa je bil brez pokrivala in napol gol. Kar se tiče njegovih rok...

Prestala je in pomislila.

— Kaj je imel v rokah?

— Nekaj.

— Kaj vendar?

— Baš to sem hotela vedeti. Ostala pa sem mirna in čakala, da veter znova dvigne vrata in mi dovoli pogled. Toda veter je čisto pojenjal. Platno se ni gani.

— Ali je že bilo proti jutru.

— Nimam pojma.

— Ali je bil veter v tem trenutku?

— Morda. Toda prav kmalu boš videl, ali naj se ustaviva pri tem. Ostala sem torej mirna, kakor sem rekla, precej časa in čakala, da zapiha veter. Ko sem uvidela, da ne bo iz tega nič, sem pomislila, kaj naj storim: ali naj se obrnem na svoji blazini ali naj vstanem in grem gledat...

— Gledat... tega človeka?

— Seveda.

— In kaj si napravila?

— Obrnila sem se na drugo stran.

— In si zaspala?

— Ne, čutila sem, da sem še bolj budna — vsaj mislim tako. Blazina mi je žgala lice. Ko se je polegel veter, je postala noč neznošno vroča. Legla sem na hrbet in ostala v tem položaju. Tedaj sem čutila pesek na svojih rjuhah.

— Pesek! Ni mogoče. Saj nismo v puščavi.

— Ne, le zdelo se mi je, da ležim na vročem pesku. Sedla sem. Vrata so bila še vedno zaprta. Prisluhnila sem. Noben pes ni več lajal. Tudi šakali so prenehali s svojim tuljenjem. Zlezla sem tedaj s svojega ležišča in vrgla čez ramo ta arabski plašč. On povzroča šum kakor da bi kaj lezlo po travi.

Prenehala je in pogledala svojega moža, kakor bi pričakovala, da mu bo ta pripomba zbudila misel, ki jo je imela sama.

— Nekaj v travi? je ponovil začuden. Kaj vendar?

Toda Klara se je izognila vprašanju. Vzela je pahljačo, jo mehanično odprla in zopet zaprla ter pri tem nadaljevala s tihim glasom:

— Ta šum mi ni bil všeč in da ga preprečim, sem se trudila, da zadržim gube plašča. Zdelo se mi je, da je mož zunaj čakal na ta šum.

— Šum?

— Da. In čim ga je slišal, se je nasmešnil. Nisem marala, da bi ga mogel v drugič slišati, zato sem tesno k sebi stisnila plašč ter se pomikala proti vratom šotora. Zdi se mi, da nisem povzročila niti najmanjšega šuma. Veš, kako lahko hodim, kadar hočem.

— Da.

— Pri vratih sem obstala. Možja nisem slišala, toda čutila sem, da je še vedno tu prav blizu šotora na drugi strani.

Renfrev se je primaknil bliže na preprogi. Živo ga je zanimalo Klarino pripovedovanje, toda morda le, ker mu je ona pripovedovala. Priklenila ga je, kakor je znala prikleniti v gledišču svojo publiko s svojimi kretnjami, gestami, s svojim bledim in malone nežnim obrazom, s svojimi velikimi, temnimi očmi še bolj kakor s svojo čarobno govorico. Znala je s spretnostjo igralka poveljati še tako neznatno dejanje. Renfrevu je ugasnila pipa, ne da bi bil zazabil, in stiskal jo je dalje med zobmi.

— Čakala sem nekaj časa ob podolžni steni šotora, je nadaljevala Klara mirno. Potem sem jo hotela privzdigniti, pa sem spoznala, da tega ne bi mogla takoj. Oni človek in jaz sva stala, mislim, dolgih pet minut in le debelina platna naju je ločila. Trudila sem se neslišno dihati, in tudi jaz nisem mogla slišati njegovega dihanja. Odločila sem se naposled, da pogledam, — naj stane, kar hoče. Če bi ostala pokonci, bi morala popolnoma odgrniti vrata, da bi pogledala ven. Njegove oči so bile v višini mojih in nudila bi se mu prav velika možnost, da me vidi, česar nisem hotela. Nisem marala, da me vidi. Zato sem sklenila, da ležem.

— Na tla?

— Da, skoro na obraz in da dvignem spodaj platno za en ali dva palca. Tako bi mogla neopaženo gledati, ako ne bi napravila šuma. Vlegla sem se torej prav na rahlo. Se spominjaš, kako umiram v »Kamilu«?

Renfrev je prikimal.

— No, približno tako. Toda moj rdečkasti plašč je znova zašuštel. Žal mi je bilo, da sem ga oblekla. Dvignila sem počasi platno in pokukala. Ali veš, kako sem izgledala, Desmond?

— Kako vendar?

— Kakor kača na preži. Ko je zašuštel moj plašč, je bilo slišati kakor šumenje trave pod njihovimi telesi. Ležala sem v temi in sem lahko opazovala svojega sovražnika; prav kakor zver v gozdu ali kača pod grmom.

Pogledala je okrog sebe na gosto grmičevje med zgoščenimi skupinami palm.

— Da, ležala sem tu iztegnjena kakor kača v travi.

Med govorom se je popravila na preprogi, ne da bi odvrnila pogled od Renfrev.

— Zapazila sem najprej njegove noge tik pred mojimi očmi. Bile so črne in bose. Tudi zgoraj so bile gole. Pogledala sem navzgor in videla, da je golo tudi telo in roke. Namestu obleke je nosil le slabo surovo cunjo, nekakšno vrečo, ki mu je služila kot predpasnik. Videti je bil izredno močan in to me je iznenadilo.

— Ali si videla njegov obraz?

— Prav dobro. Imel je izraz moža, ki čaka in posluša s skrajno pozornostjo. Prijazno se je smehljaj, ko da se mu je kaj prijetnega pripetilo. Uvidela sem, da je slišal šuštenje moje obleke, ko sem se plazila po tleh.

— Pa zakaj naj bi mu to ugajalo?

— To mu je pričalo, da sem tu in da tudi pazljivo poslušam.

Renfrevu se je stemnil obraz.

— In videla sem, kaj je držal v rokah.

— Kaj je bilo? Bodalo, palica?

— Kača.

Renfrev ni mogel zadržati vzklika.

— Bila je zelo velika kača, vsa pro-gasta. Njena koža se je lesketala v luninem svitu kakor svetla svila. Zvijala se je na lahko med rokami in mahala počasi z glavo sem in tja. Videti je bilo, da se pripravlja, da skoči na mesto, kjer sem ležala. Njen jezik je sikal kakor bodalo. Njena barva se je menjavala z njenimi kretnjami. Bila je slezasta, potem temnozelená in celo črna. Enkrat se je izvila tako k tlom, da sem lahko razločila v njenem odprtem žrelu dva trnkasta sekalca in krvavordeče dno.

— To je strašno, je izpregovoril počasi Renfrev.

— Nikakor pa ni napravilo to narave istega vtisa, je odgovorila Klara. Rada bi jo bila držala poleg sebe, ležečo v travi, kjer se te uboge živali počutijo doma. Toda mož je ni hotel izpustiti. Hipoma jo je spravil v gube svojega predpasnika. Hotel je imeti roke proste.

— Moj Bog, Klara, zakaj? je vzkliknil, Desmond. Ali je...?

Zasmejala se je ob tem vzkliku, ki je razodeval razburjenje njenega poslušalca.

— Ko je spravil kačo, je izvlekel še vedno smehljaje in pozorno majhno piščalko, vrezano najbrže iz bičja, preprosto in zelo obrabljeno. Nesel jo je do svojih črnih ustnic in zaigral prav nežno in skoro neslišno. Desmond, napev, ki ga je igral je bil očarljiv. Bil je napev za...

Prekinila je.

— Poznaš pravljico o čudnem sviraču s piščalko, kateri morajo slediti podgane. No, ta piščal je bila napravljena za kače.

— Za krotenje hočeš reči?

— Gotovo, Desmond, na nevaren, neustavljiv način. Obstoja na svetu glasba za vsa živa bitja, za golazen kakor za ptiče: ta je bila za kače.

— Toda, Klara, kako veš vse to?

— Vem, Desmond, ker je piščal očarala mene samo.

— O! Ti igraš komedijo. Mislil sem si deloma že od začetka, je vzkliknil Desmond skoro osorno. Vzravnal se je in opazil, da mu je pipa ugasnila in poiskal je svojo škatlico vžigalic.

Klara, ki je še vedno upirala svoje oči vanj, ga je lahko potrkala po rami.

— Ne, je rekla, ne igram komedije. Piščal me je očarala. Jaz sem ženska in mnoge ženske privlačijo reči, ki bi imele vplivati na živali in jim odrekajo pamet. Ali ni moških, ki žvižgajo ženskam, kakor bi žvižgali psu?

— Mogoče.

— Da. Zakaj torej ne bi bilo moških, ki znajo očarati žensko, kakor bi začarali kačo.

— Klara, ne razumem te.

— Ti me nočeš razumeti. Zver živi prav na dnu nas in je skrita po izumetničeni naravi. Mi se je zavemo šele, kadar zaigra dobra piščal in jo zbudi iz spanja v globini človeškega telesa.

— Zver! toda...

— Ali kača, morda. Za to ne gre. Ta piščal je bila dobra zame. Ležala sem kakor kača v travi in zadrževala sem ob njej. Medtem je Arabec igral naprej z nasmeškom in prisluškoval šuštenju moje obleke. Ti izpreminjaš obraz, Desmond. Ali nespameten si, da se vznemirjaš.

In božala ga je s prsti po roki, dokler se mu ni razjasnilo čelo:

— Zdelo se mi je, da me piščal privlači k temu človeku. Razumela sem, kako je bil ujel kačo, ki jo je skrival v predpasniku. Tudi ta se je bila brez dvoma vlegla na prežo kakor jaz, pred davnim

časom, morda, v puštnji med skalovjem in peskom.

— Da! Pesek, je rekel in se mahom domislil čudnega občutka, ki ga je opisala Klara, kako pada nanjo pesek v trenutku, ko je skušala zaspati.

— Da. In potem jo je zvalil proti oazi sredi palm, kjer je igral na piščal, dokler ni zaslišal njenega šuštenja v travi pod nogami, ko se je plazila bliže, bliže, vedno bliže, dokler se ni vzpela na njegovo telo, se ga ovila, plezala po njem in položila svojo mrzlo glavo v njegove silne roke. Da, tako jo je bil ujel...

— Misliš?

— Vem. Toda jaz nisem hotela tja. Sklenila sem, da ne grem tja in počutila sem se povsem mirno. Vendar me je vleklo naprej. Čutila sem neodoljivo željo, da stečem k tej piščali. Zdela se mi je liki potok melodije, v katerem naj bi se potopila, se vlegla in umrla. In ta potok je tekkel z ustnic tega moža. Moja želja je rastla, čim dalje je igral, in on je igral, igral malone do nezvesti. Čutila sem, da omagujem in strahovito sem trpela zaradi upora, ki sem ga postavila tej želji nasproti. Naposled sem začutila, da se sama ubijem, ako se še dolgo upiram. Treba je bilo oditi, kajti umrla bi, ako ne sledim klicu. Nobene izbire nisem imela. Ta godba mi je ukazovala, da grem. Imela je pravico za to. Ako ne pripoznam te pravice, umrjem. In odbila sem ga...

Zatrepetala je na solncu in dodala skraj trdo:

— ...kakor nora.

— In tedaj, Klara, tedaj?

— Takrat se mi je zdelo, da umiram med strašnimi mukami. Zbudila sem se šele, ko si prišel ti k mojemu šotoru in mi rekel: — Klara, čas je, da vstaneš. Vidiš, da sem preveč spala to noč.

Zadrgetala je znova. Izraz olajšanja se je razlil Renfrevu po obrazu.

— Vse to izvira iz tvojega nepremišljenega početja med Arabci, je dejal.

— Ti se uživiljaš v svoje vloge s tolikšno vnemo, da tudi v spanju ne moreš odpočiti svojega duha in ga odtrgati svetu misli, v katerega si ga primorala vstopiti.

— Toda, Desmond, igrala sem kačjega čarovnika in ne kačo samo.

— O, v sanjah blodi duh nepretrgoma okrog in se oddaljuje od dogodka, po katerem je bil izzvan. To je kakor slab igralec, ki zanič podaja kretnje, katere so mu pokazali, in ki si izmišlja neslanosti... Absalema, čas je, da odrinemo.

Vodnik je takoj vstal. Ko so šli po hribu, jih je doletelo nekaj čudnega — čudnega predvsem, ako se primerja s Klarinimi sanjami. Mohamed, ki je koračil prvi, je ustavil svojo mulo pred goščavo na robu ceste, se ozrl in jim namignil, naj umolknejo. Potem je napihnil svoja lica in zažvižgal kratek napev, po-

doben godbi na piščali. Čez trenutek je odjeknil odgovor iz gošče. Klara se je nasmehnila in se ozrla na Renfreva. Mohamed je znova zažvižgal. Njegov odmev je kmalu sledil. V naslednjem hipu je zletel ptič in ga skoro ošvrknil po obrazu; prhutajoč je letal sem ter tja, preden se je pognal proti gozdni globini.

— Tu je raj za ptice, je zamrmrala Klara Renfrevu, ko so se odpravljali na pot. — Čarobna piščal..., kdo bi se ji mogel ustavljati!

— Klara, je rekel očitažoč, govoriš kakor fatalist.

— In mislim tudi, da sem, je odvrnila. Usoda ni prosta domišljija, temveč prava resničnost. Moja je pisana nekje in na dobro poznanem kraju...

— Na znanem kraju? Od česa? Od tebe vendar ne!

— O, ne.

— Od koga torej?

— Od najvišje sile, ki vodi vse stvari.

— Jaz sem tvoja usoda.

— O, Desmond! Ti... ali Marok. Danes slutim, da ne bom videla nikoli več Anglije niti nikogar od svojih dragih civiliziranih poslušalcev.

Zdelo se je, da je zopet padla nazaj v preživete sanje. Renfrev sam se je čutil pobitega. Zrak je bil težak in hoja mul tako monotona. In poleg tega je Mohamed venomer brenčal. To popevanje jih je spremljalo kakor brenčanje čebelnega roja ob poldanski uri. Ko so končno dospeli na vrh, so zagledali Beli Tetuan, daleč pred seboj na ravnini; reka se je vila leno proti morju med ogromnimi žitnimi polji, posejanimi z eksotičnimi cveticami, in v ozadju so videli silni zastor visokega pogorja, ki je bilo videti izza pozlačene megle v daljavi kakor z zlatom posejana opna.

Pustinja privlači bitja

Utaborili so se pred mestom na veliki planjavi, ki se razteza med Tetuanom in morjem. Iz svojih šotorov sta Klara in Renfrev lahko opazovala karavane kamel in oslov, ki se pomikajo počasi po vseh cestah, ki se vijejo z gričev in hribov do mestnih vrat — priljubljena bela letovišča Maročanov, raztresena med vrtovi, okrašenimi z vrstami akacij, oljk in oranž. V daljavi sta videla na eni strani sinjo črto morskega obzorja, na drugi strani mesto nad bajno pokrajino. Oblaki gostega rjavega prahu se dvigajo v zrak. Divji kriki »balak, balak« se razlegajo nepretrgoma v daljavi. Kako čudno in divje je to mesto v primeri s Tangerjem. Tu nobena sled Evrope ne kvari vtisa. Tisoče let, se zdi, je bilo ločeno od ostalega sveta. Tropa črnih in fanatičnih Maročanov je prihajala gledat veliko igralko in njenega tovariša, kakor hodimo gledat divjo žival, koje pogled in kretnje so nam docela tuje.

— Sedaj, je rekla Klara, ko je sedla k večerji pod zvezdnatim nebom in ko si je njih četa utrla pot skozi umazane mestne ulice do mesta njihovega počitka, — sedaj vem, kaj se pravi čutiti se liki zamazan pes. To je lep občutek. Otroci ga poznajo, kadar gnetejo blato, da si delajo hišice.

— Jutri je sejem, kakor mi je povedal Absalem, je dejal Renfrev. Preživeli ga bomo v mestu in lahko se boš do sit-tega naslajala nad tem sladkim občutkom — hočeš?

Gledal jo je s prijaznim smehljajem, z neskajljeno radostjo moža, ki čuti, da ima ženo, ki jo ljubi.

— Padaš bodo k tvojim nogam in te oboževali, je rekel.

— Arabci na kolenih pred žensko! Ti si znorel, Desmond.

— Nikakor, pa bodo, bodo. Glej, Klara, poglej luno, ki vzhaja. Morda sije tudi na Piccadilly in na pročelje tvojega gledališča.

— Moje gledališče! Ne morem si misliti, da bi ga še kdaj videla.

— Kakšna neumnost!

— Tako je. Ta divja pokrajina me je bojda začarala in čutim, da ne smem več oditi. Desmond, so morda dežele na svetu, ki jih nekatere osebe ne bi smele nikdar obiskati. Zakaj te dežele jih ljubijo in čim zagrabijo svoj plen, ga ne izpuste več. Mnogi ubogi ljudje slutijo v tujini svojo bližnjo smrt vnaprej. Taka zemlja jih objame, kakor zgrabi veliki morski polž ladjo, ki se je izgubila na samotah oceana. O Afrika, Afrika! —

Vstala je s svojega sedeža in jela hoditi po planoti. Renfrev je šel za njo.

— Premišljam, na kateri strani je pustinja najbližja, je rekla. Vsa tajinstvena bitja so skrita v pustinji, kakor so skrite tajne življenja v prihodnosti. Vendar pa zelo redko slišimo zvončke-znanilce njihovih karavan. Kakšno vznemirjenje bi se nas polastilo, ako bi mogli videti, kako prihajajo iz daljave.

— Pravijo, da obstojajo predslutnje, je odgovoril Renfrev.

— Ali si kdaj slišal o teh zvončih karavan?

— Ne, nikoli, Klara, in ti?

— Mislim skoro, da sem jih že slišala.

— In kdaj to?

— Zadnjo noč. — Poslušaj! Može so odvečerjali in začeli peti. To je plesni napev.

— Jutri bova najela vojake in si ogledala njihovo fantazijo.

— Sijajno! Rada bi plesala okoli ognja.

Renfrev jo je prijel za roke.

— Ne, ne. Mogla bi si osmoditi polt. Sicer si pa sama plamen, ki gori v mojem srcu.

Plesno petje se je razlegalo v luninem svitu nalik tožbam skupine strahov. Vse maročanske pesmi so zategnjene, sika-joče in navdajajo naše srce s turobnimi čustvi.

Ko se je zdanilo, so prišli židje v dolgih haljah in s črnimi čepicami. Nosili so bale tkanin in svežnje nebrušenih draguljev. Ob pogledu na čudoviti biser, ki je krasil Klarin kazalec, so zagorele

njih oči tako očividne poželjivosti, da je Renfrev nehote stopil med nje in Klaro, kakor da bi jo hotel braniti pred napadom.

Toda biser ni bil zanje.

Solnce je strašno pripekalo, ko so sedli na konje in se odpravili v Soko. Vsak dan je postajala vročina bolj žgoča in Absalem jim je dejal, da ni nobenega Angleža več v Tetuanu. Ob semanjih dneh je mesto tako preplavljeno z ljudmi, da se zdi, da mora počiti obzidje in razliti okrog po mirni planjavi preobilico svojih živahnih in kričečih prebivalcev.

Klara je gledala na te gruče belih demonov z istim mirnim pogledom kakor nekoč na poslušalstvo, ki ji je ploskalo vsak dan. Tudi oni so jo pozdravljali z malone vdanimi kretnjami, v katerih se je menjavala večna samozavest s ponižnostjo. Hrup jo je pušcal navadno hladno, njen strastni govor pa je povzročal tišino okrog nje. Zanj so se vrstile te ulice, ta notranjščina bazarjev liki mirne sanje, polne prizorov, izmed katerih so bili nekateri tajinstveno lepi.

Ena izmed teh prodajal, ki je stala ob strani in v kateri se je zunanji hrup umaknil tišini, ki jo je pretrgalo sem in tja tiho šepetanje, je napravila na Kla-

ro neizvesten dojm, ki ga je izražala s solzami.

V Čevljarski ulici je prišla mimo bajte iz tesanega lesa z majhno utico, ki je bila obdana z ograjo in višje z drogom, kakor jih pritrjajo na stole za dojenčke, da ne padejo. V tej bajti sta bila dva majhna maročanska paglavca, svečano zaposlena s prebadanjem izrezkov v rdečem usnju. Ta kočica ni nudila nič posebnega niti udobnega in obraza teh dveh dečkov sta bila bleda in neznatna. Toda med njima sta stali na slabem trinožniku dve stari prsteni vazi, od katerih je vsaka vsebovala po dve veji oranžnega cvetja. V trenutku, ko ju je gledala Kla-

ra, je eden ob obeh dečkov odložil usnje, prijel vazo, poduhal z izrazom ponižnega veselja vonj cvetja in se takoj zopet marljivo spravil na svoj posel, očividno okrepčan in oduševljen. Klara je ganil pogled na to malo, bledikasto bitje, ki se je trudilo živeti in se veseliti življenja sredi teh copat.

— Ali si videl? je zaklicala Renfrevu, ko sta bila že mimo teh malih čevljarjev. Prikimal je.

— Rada bi bila maročanska žena, Desmond.

— Zakaj, za boga?

— Da bi mogla pobožati otroka, ki je duhal cvetje... Ubožček!

Njeno navdušenje je zmotil peklenski ropot Sokoja, kamor sta dospela. Na tem

koščku zemlje, razpaljenem od ognja žgočega solnca, je zemlja dobila človeško podobo in se izpremenila v tisoče mahajočih in tulečih prikazni. Pod umazanimi haljami je kričalo deset tisoč oseb, bingljalo z zvonci, pretepalo osle, drezalo svoje sosede, vlačilo velblode, molilo na glas koran ali pa na polno grlo hvalilo dobro kvaliteto svojega blaga. Tu in tam je nekaj šotorov, napravljenih iz umazanih krp, metalo smešno senco, v kateri so se gnetle visoke ženske, zakrite s koprenami in pokrite z ogromnimi slamniki. Židovski otroci z drobnimi in bistrimi obrazi, katerim so padali črni lasje na čelo do obrvi, so pohajkovali v gručah med množico in čitali iz majhnih knjižic. Sudanske suznje so hodile mimo, otovorjene z vejami oranžnega cvetja. V kotu so Havadji peli arabsko molitev, katero so brenketaje spremljali s svojimi bobni iz žgane ilovice, prevlečene z zvočnimi koženicami.

Čreda ovac, ki je ušla iz hleva, se je razpršila z glasnim meketanjem. Poleg stojnic, obloženih z nasoljenim mesom dvomljive vrednosti, so igrali mešanci, pol Španci, pol Arabci, karte sredi ostrega dima, ki se je valil od stare slanine, katero so cvrli v ponvi. Malo naprej se je dvigal kup plesnivih pomaranč in raz-

padajočih rib, na katerem se je igralo ducat otrok, zavitih v tajinstvene plašče.

Rifski Arabci, ponosni kot tigri, veliki in napol nagi so se gnetli okoli nosilca vode; njegova mršava in od starosti sključena postava je skoro izginjala pod ogromnimi mehovi, ki jih je nosil med množico. Konji so jedva stopali po tleh in ne gazili po ljudeh. Tudi Klara in Renfrev sta se odločila, da ustavita svoji živali in se pomešata v to človeško morje, čigar valovi so jima šumeli v ušesih. Klara se je sklonila k Renfrevu, ki ji je prožil roke, in mu rekla:

— Ali znaš plavati? Ako ne, bova utonila.

— Ne, ti tudi ne! Primi me za roko.

Pogreznila sta se do vratu v to morje. Kamorkoli sta pogledata, sta videla do neskončnosti zibajoče se glave in odprta usta. Mahom pa je postala gneča neznosna in hrup oglušujoč. Z glasovi se je jela mešati ostra godba. Vse ljudstvo jo je ucvrlo v isto smer. Molitev Havadžijev je bila preplavljena od vala. Otroci so kričali od vznemirjenja. Rifljani so nehali piti in se razmaknili z gibčnostjo zveri v džungli. V tem hudourniku množice, polnem vrtincev, sta Renfrev in Klara mislila, da ju bodo razkosali.

(Dalje)

Izlet v Albanijo

Imovit švicarski potnik K. S., ki potuje za zabavo po svetu z avtomobilom, popisuje svoje vtise s potovanja v Albanijo. Vzel je smer iz Curiha proti Bellinzoni, prestopil italijansko državno mejo pri Chiassu, krenil proti Milanu, prevozil Apenine, došel v Firenze, in od tam dalje proti jugu. Prepuščamo mu besedo pri Foggii.

Cim smo pri Foggii privozili z revnih in suhih Apeninskih gora, se razprostira pred nami zopet skrbno obdelana zemlja. Drugače kakor železnica kaže voznja z avtomobilom, kako je v tej deželi izrabljena sleherna ped zemlje. Človek nehoti zapopade težnjo ljudstva po neizrabljeni zemlji onstran Sredozemskega morja. Sedanji italijanski vladi se je vsekakor posrečilo pridobiti še nekoliko prostora na domačih tleh in predvsem stopnjevati z izbrano žitno kulturo proizvodnjo zrnja v lastni deželi. Popotnika, ki vidi, kako se v vsakem kraju Italije gnete mladina, se nehoti poloti vprašanje, kje

se bo za ves ta doraščajoči rod našla hrana in zemlja — ne da bi zaradi tega nastali konflikti.

Pri Barletti smo prvič videli Jadransko morje. Peljali smo se po ravni cesti do Barija. Nastanili smo se v velikem mednarodnem hotelu s tako slabo kuhinjo, da začne človek skoro verovati Leonu Daudetu, ki pravi nekje, da je edinole mednarodnost kriva slabe kuharske umetnosti, ker ji jemlje samorodni značaj. Ladja iz Barija v Drač je namreč odhajala šele čez dva dneva. Čas, ki nam je preostajal, smo torej porabili za izlete in obiskali Tarent, Lecce in Brindisi.

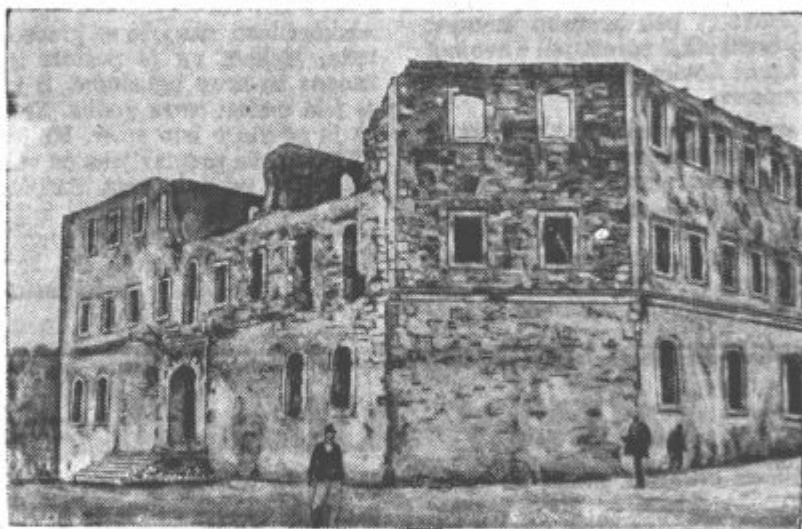
Ko smo se oglasili na albanskem konzulatu v Bariju, so nam kakor pozneje na potniški agenturi povedali, da ni niti misliti na to, da bi se na ladjo vkrcali z avtomobilom. Pogled na viharo razgibano ladjedelnico v Draču nas je pozneje uveril, da so nam svetovali prav. Izkrca-

nje avtomobila v Draču je namreč nemo-goča stvar.

Takoj pri vkrcanju smo spoznali, da se je za nas že začela Albanija. Ljudje na ladji so vsekakor predstavljali svojevrstno Albanijo; to so bili diplomati, ki napravljajo v Albaniji vtis zapadnega Evropca, v zapadni Evropi pa vtis Balkancev. Dijaki z nekoliko zamazanimi ovojčkami, z rumenimi čevlji kanarčkove barve in z ekstravagantno ukrojenimi oblekami, kakor so na prodaj po pariških in berlinskih trgovinah. To so bili tisti, ki bodo jutri igrali v tiranskih kavarnah vlogo »zlate mladine«. Eden izmed teh mladih ljudi je neprestano dirjal iz kabine na krov, s krova v jedilnico, iz jedilnice zopet na krov, in je nosil neprestano s seboj teniški raket. Očitno je bilo,

zlatotvorci, ki jih drži pri življenju samo rožnatordeč optimizem, ljudje, napol poštenjaki, napol osleparjeni goljufi in ki jim žilica nikoli ne da miru, kadar se zdi, da se komu ponuja sreča, ki pa je namenjena komaj enemu med stotimi. Mnogi med njimi so jedva naberačili za potne stroške, morali so se poniževati, da so dobili nekaj na posodo in niti ne vedo kako bodo poravnali hotelski račun prihodnje tedne.

Ponosno se kretajo med potniki Italijani. To so instruktorski oficirji za albansko vojsko, inženjerji in arhitekti, ki bodo gradili za mladega kralja Ahmeda Zogu palače in ceste, dalje finančni uradniki, ki bodo nadzorovali porabo posojil, in diplomati, ki se nekoliko čutijo kot prokonzuli. Vsi nosijo fašistične znake

Razvaline nekdanjega dvora princa Wieda

da mu je bil ta predmet najljubši plen iz zapadne Evrope. Poleg njega se je vozila z ladjo cela kopica Avstrijcev in Nemcev. Težko je bilo razločiti, kateri med njimi so prevežani trgovski potniki in kateri resni trgovci. Tudi fantasti in ljudje z glavo, polno načrtov so bili med njimi, ljudje, ki čakajo kakor lakotniki na monopol in koncesije ter sanjajo o Albaniji kot o obljubljeni deželi. Albanija je pač še premlada, da bi doslej koga razočarala. To so taisti obrazi, ki si jih srečaval v oddelkih angorskega vlaka, ko je Kemal paša uredil svojo prestolnico v Mali Aziji, taisti, ki so iskali sreče v južnoameriških republikah, kadar je revolucija zvrгла staro in postavila na prestol novo vladajočo modernih alkimistov in

pozdravljajo se z iztegnjeno roko in oponašajo hladni anglosaški gosposki ton, ki jim je v Albaniji pridobil vse prej nego prijateljstvo in ljubezen.

Med potniki jih je mnogo, ki se dozvedno poznajo, a vsi se opazujejo, se poslušajo in vohunijo ter kontrolirajo. Šele večerja, ki se vrši po staromodni šegi pri velikih, skupnih mizah, napravi iz vseh teh nasprotujočih si ljudi enoto, ki izpraznjuje z veliko lakoto in veseljem polne sklade makaronov. Po večerji stopimo na krov, da pokadimo tam zadnjo cigareto, potem pa ležemo v tesno kabinu starega, nekoč angleškega parnika k počitku. In celo do spanja zasledujejo človeka stresljaji strojev in obračanje vijaka, ki žene vso to množico ljudi na

krovu kakor usoda novi deželi naproti.

Naslednje jutro nas zbude že ob šestih, čeprav je ladja v Draču z dveurno zamudo šele ob devetih. Morje je bilo mirno in izkrcaje se izvrši mirno, brez težav. Mnogo težje je bilo poznejše vkrcanje. Stirje krepki veslači so imeli pri razgibanem morju nad uro dela, preden so nas postavili z ladje na breg, ki je bil oddaljen kakih pet sto do šest sto metrov.

Drač nima le ponosno donečega imena, ampak tudi veliko preteklost. To je bil rimski Dyrrhachium, ki je tvoril prehod v Brindisi ali Brundisium. Nekakšen Calais-Dover na veliki svetovni prometni poti iz Rima skozi Italijo čez Jadransko morje in od tam počez čez Balkan v

Carigrad in Azijo. To je bila velikopotezna ureditev prometa in človek gleda obupno na nepremostljive zapreke, ki bi se pojavile, če bi hoteli dandanes ustvariti takšno pot z zapada na vzhod. Popolnoma razumljivo je, da sta Pompej in Cezar, ko sta se borila za to svetovno moč, videla v Draču ključ do te sile, ključ, ki se je bilo vredno zanj boriti z vso silovitostjo. Ko je rimsko cesarstvo zatonilo in je postala ta pot neprehodna, je tudi Drač izgubil svoj pomen. Padel je v srednjem veku na stopnjo benečanskega pristanišča, ki je imelo nalogo ščititi levantinsko pot mogočne jadranske republike. Toda celo ta trgovinski pomen je izgubilo nesrečno mesto, ko so ga Turki l. 1501. osvojili in ga držali v svoji oblasti do l. 1912. Šele tedaj je bila po-

doba, da napočijo Draču lepši časi. Srbi, ki so bili mesto zavzeli, so upali, da bi napravili Drač za svoje jadransko pristanišče, ker pa so jih Italijani in Avstrijci prisilili, da so se odpovedali Draču v prilog novoustvarjeni Albaniji, je smel Drač vsaj upati, da postane prestolnica nove albanske države. Tu se je mudil princ Wied kot prvi albanski kralj. Ostal je v Draču pol leta, dokler niso v deželi izbruhnili nemiri in je bil primoran ostaviti tla, kamor je bil jedva položil svojo nogo. Med svetovno vojno so zasedli Drač najprej Italijani in potem Avstrijci, ki so bili vdrli tja iz Črne gore. In ko se je po svetovni vojni obnovila neodvisna Albanija, je bila namestu Drača določena za prestolnico Tirana, ki leži bolj v notranjosti dežele. Nekdanje prestolno mesto pa je bilo ponižano na mesto pristanišča.

Danes je Drač s svojimi pet tisoč prebivalci in s svojim zapeščenim pristaniščem precej revno gnezdo, ki pokriva jedva petino stare površine mesta. Potresi so že v srednjem veku in tudi v jeseni 1926 mesto precej trdo prizadeli. Zdaj se bavijo z načrtom, da bi izgradili lukso, a preden se bo slabotnim albanskim močem posrečilo napraviti nekaj resnega, bo minulo še dosti časa. Na nekem griču nad mestom se dviga ponosno gradu podobno poletni grad, ki ga je albansko ljudstvo podarilo svojemu kralju Zogu. Na žalost pa ta grad ne pripomore nič kaj k lepoti pokrajine. Že če ga vidiš z ladje, ti postane slabo. Zgrajen je v pravem slaščičarskem slogu. In ker ne zadošča Drač tudi navzlic donečim imenom hotelov, n. pr. »Splendid Palace« ali »Bristol«, niti najskromnejšim zahtevam, se dogaja, da potnik ostavlja mesto čimprej mogoče. Samo kadar je morje nemirno, nastane izjemen položaj, da mora človek ostati in prenočevati v Draču. Francoski potniki, ki so imeli to smolo, so nam pripovedovali grozne reči o divjih in strašnih bojih, ki so jih morali bojevati z bolhami in stenicami. Nekaj časa so se bojevali z njimi, potem pa so poraženi zapustili bojišče in so prebili ostanek noči na stoli. Zato smo bili mi posebno veseli, da se nam je v kratkem posrečilo najeti mali avtomobil Fordovega tipa, ki nas je odpeljal v Tirano.

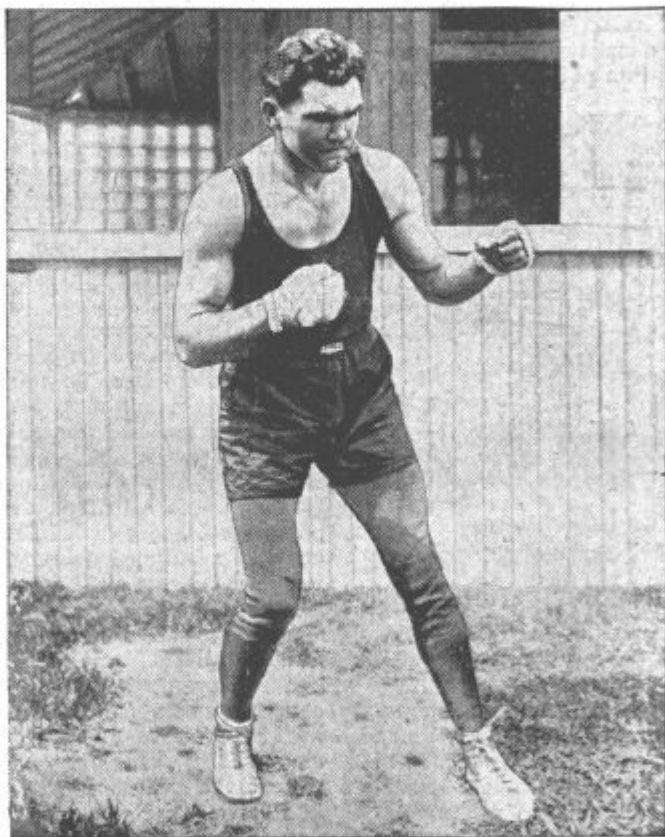

Schmeling ali Sharkey?

Ko boste to čitali, bo že padla odločitev v velikem in dolgo pripravljenem boju za svetovno prvenstvo v boks. Kandidata za naslov svetovnega prvaka v boks, Nemec Maks Schmeling in Američan Jack Sharkey, sta se za to odločitev temeljito pripravila. Njihove priprave je spremljala vsa javnost z živahnim zanimanjem in ameriški listi so bili zadnje tri tedne polni najrazličnejših podrobnosti o mrzličnem delu ožje okolice obeh boksačev, ki je skrbela za njihovo obliko in čim boljše usposobljenost.

hotela imeti oba velika mojstra, so motili morda le novinarji, ki so ob vsaki priliki stali za njima, da bi izvedeli, kako se počutita, kaj mislita drug o drugem, kako jima potekajo dolge ure in Bog ve kaj še. No, novinarjem sta tudi velika boksača popustila in posebno Schmeling je bil skoro vsak dan zgovoren; morda je povedal celo preveč...

Srečen je predvsem, da ga je New York navdušeno sprejel, ko se je pripeljal iz Nemčije. Poveljnik ladje je želel, da bi se po ovinkih umaknil radovednejšem, toda Schme-

Maks Schmeling

Da bi se v vežbanju lahko popolnoma posvetila samim sebi in se čimbolj umaknila radovedni množici, sta Schmeling in Sharkey izbrala za bivanje pred nastopom majhni mesteci Endicott in Orangeburg, v okolici New Yorka. Z najožjimi prijatelji, trenerji in nekaterimi nalašč naročenimi nasprotniki sta se dan za dnevom urila v svoji umetnosti. V prostem času sta se vdajala igrani in zabavi, da bi lažje pozabila na težko nalogo, ki se jima je bližala. Zatišje, ki sta ga

ling se je žrtvoval za navdušene Američane in stopil med nje. Sedaj toži, da so ga pozdravili preveč burno in je le njegova boksaška narava lahko prenesla vihar navdušenja, s katerim so planili po njem. Ko je ušel množici, so ga vzeli medse novinarji. Tem je zaupal zanimivejše!

Norec bi bil, če bi bil zamudil priliko, ki mu bo najlažje pomagala do naslova svetovnega prvaka v boks. Ponosen je na svoje telo, še bolj ponosen pa je, da more kot prvi

Nemec nastopiti v boju za naslov, ki so si ga do sedaj že 50 let delili Američani sami med seboj. Celo denar mu je pri tem posrabskega pomena! Pripravljen je dobro; poskušal je s 16 nasprotniki. Marsikdo med njimi mu je moral priznati, da udarja strahno, čeprav ni mislil nikoli resno. Boj s Sharkeyem je njegov šesti nastop za prvenstvo v teški teži in petdeseti v vrsti vseh dosedanjih. Ko je osvojil prvenstvo lahke in težke teže v domovini, je kupil svojemu manažerju nove obleke. Sedaj mu je obljubil, Joe Jacobeen, tovarno za izdelovanje sukna, če zmaga.

Očividno še nikoli ni bil Schmeling tako prepričan o zmagi kot ravno proti Sharkeyu.

Šiljal jih je k. o. na deske in nihče ni hotel drugič pred njega. Pravijo, da bo gotovo odpravil Sharkeya, če bo vztrajal do 7. kola.

Jack Sharkey, nekoč mornar pod ameriško zastavo iz Bostona, ima običajno pred vsakim nastopom mnogo povedati. Topot je stvar še posebno slovesna in Sharkey res ni štedil z besedami. »Kaj, Maks Schmeling? Ah! Kdo pa se njega boji? Moža bom najpozneje do 7. kola položil...!« Sharkey nima tako velike tradicije, da bi smel dajati slične izjave. Res pa je, da ima za seboj nekaj trdih bojev, v katerih je pokazal, da nekaj zna. Sicer pa bo sam vse povedal: »Kaj pa zna Schmeling? Pravijo mu Dempsey...! Naj bo, če mu je podoben... Toda boriti se

Sharkey, ki mu zdravniki preiskujejo krvni pritisk med treningom

Kljub temu je v izjavah o izidu boja previdnejši kot nasprotnik. Tisk mu daje veliko prednost zaradi tega, ker spreminja metode boja po nasprotniku. Sharkey bo morda glede sprememb v boju še bolj presenečen, ker si je Schmeling medtem temeljito popravil levico, ki ji je posvečal v treningu največ pozornosti, pri čemer pa tudi ni zanemarjal svoje strašne desnice. Ker je delal mnogo, je potreboval mnogo najetih nasprotnikov, ki jih je manažer komaj dovajal sproti. Po-

kot Dempsey, znam samo jaz...! Sharkey je bliskovito zamahnil z rokami in nadaljeval: »Kaj pa je Schmeling do sedaj pokazal?« Zmago nad Paolinom! Saj Spanac še vedel ni, da mu desna roka visi ob telesu...! No, in zmaga nad Riskom? Risko je lahkomiselni dečko, ki stvari ni vzel resno... Tako se zgodi vsakemu boksaču in tako izgubi bitko, v kateri bi moral zmagati.« Tako nekako sodi Sharkey o svojem nasprotniku. Kljub temu je nekoliko na njim

prišel marljivo trenirati. V prvih dneh je udarjal po vreči peska, pri čemer je meril pretežno v nižino. Gledalci so pogodili, da je moral najbrže slišati, da je Schmeling v srednjem delu najbolj občutljiv. Mož zaupa sebi nad vse, kar gotovo ni najmanj, če hoče zmagati.

Javnost, ki je že priprave obeh borcev spremljala z ameriško radovednostjo, je pričela proti koncu vsepovsod ugibati le rezultat. Na sprehodih (saj se tudi v New Yorku ljudje sprehajajo) in v lokalih, na cesti in v hiši, povsod govore le o Maksu in Jacku. Kaj politika, kaj prohibicija, sedaj se je bližal 12. junij, ki mora prinesiti veliko odločitev. Nič boljša ni seveda javnost v Nemčiji, ki povečuje svojega zastopnika in je trdno prepričana, da bo končno vsaj Schmelingova mladost slavila zmago nad Sharkeyevim mišičjem. Strokovnjaki so gledali izidov tega boja precej molčeči. Ko so vprašali »starega tigrac« Jacka Dempseyja, je mešnil, da sta oba nasprotnika precej enakovredna, ki si ne bosta ničesar odpustila. Zato ni mogoče reči vnaprej, kdo bo nosil mnogo slave in mnogo denarja in kdo bo dobil le nekaj denarja v tolažbo za udarce, ki v takšnem boju niso ravno nežni.

Pri nas je boksanje kot sport še malo razvito in zato ne bomo neposredno prizadeti ali razbremenjeni, če odnese zmago ta ali oni. Mislimo pa, da moramo že z evropskega stališča podariti svoje simpatije prvemu Evropecu, ki »nas« zastopa onstran luže v boju za najvažnejšo trojevo v boksarskem sportu. Če zmaga Nemec, bomo morda lahko v skorajšnji bodočnosti videli senzacionalne boje za svetovno prvenstvo v boksu na evropskih tleh, za kar smo bili doslej vedno prikrajšani. Ze zaradi tega bi kazalo držati figo za Schmelinga!

L. S.

Saje

Zdravstveni poverjenik v Chicagi je ondan izrekel obtožnico zoper saje, sovraga, ki ga mora slednje moderno mesto pobijati. V Chicagi se zrak čedalje bolj slabša. Po razločbah iz zime 1915/16 in 1925/26, torej v 10 letih, se je čistota zmanjšala za 12%. Po mnogih delih mesta pade na mesec nič manj ko 48.000 kg nesnage iz zraka na

km². Na čelu vsem onesččenim mestom stoji Pittsburg, nazvan »Smoke city« ali dimnica, kjer se nabere 62.000 kg na km² v enem mesecu. V Liverpoolu 54.000, v Saint Louisu 36.000, v Cincinnatiju 28.000. Stanovnik čičaških obrtnih okrajev vdihaja 700 gramov saj na leto. Saje pa so jako lahke: 700 gr je že znatna množina, da ulegne zamazati dvoja pijača... Boj zoper čad in sajino se more vršiti na dva načina: prvič ulovimo čim več tega črnuha, kadar uhaja iz dimnikov. Drugič pa — ker je boljše prečiti nego lečiti — pospešujemo elektrifikacijo pogonske sile, prometil, kurjave in svečave.

Japonska ženitev

Pri japonskem zakonu gre predvsem za ohranitev družine. Ta razlog se upošteva pri bogatih in ubogih. Na ženitev gledajo z verskega stališča. Tu gre za dogmatično zadevo, ne za družabno stvar. Vendar se cerkev ne meša v ženitovanjski obred. Osnovna misel, ki vodi sklepanje zakonskih vezi, je čaščenje prednikov. To je podlaga Konfucijeve vere. Ta filozofija, zasnovana na Kitajskem, je prešla v šintoizem, ki je poleg budhizma danes uradno verstvo na Japonskem. Umreti brez potomstva pomeni nesrečo, ki je kaj blizu pregrehe. Neumrljivost pradedov in njih sreča v onostranstvu je na tem, da se ohrani živ spomin na rajne v srcu njih, katerim so dali življenje. Zato je za hišo najhujše zlo, če ugasne brez nasledstva. Potemtakem je umrljivo, da je dolžnost slednjega človeškega stvora: ženiti se ter imeti otroke. Razloge za razporoko je razumeti iz istega kulta. Sedem jih je: neporodnost, nezvestoba, neposlušnost nasproti tastu in tašči, klepetavost, kradljivost, ljubosumnost in neozdravljive bolezni.

»ŽIVLJENJE IN SVET« stane celoletno 80 Din, polletno 40 Din, četrletno 20 Din, mesečno 8 Din. — Posamezne številke stanejo v podrobnji prodaji samo 2 Din. — Naroča se pri upravi, Ljubljana, Knaflj-va ul. 5. Naročnina za inozemstvo: ITALIJA četrletno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir. FRANCIJA mesečno 4 franke. ČESKOSLOVASKA mesečno 6 kron. AVSTRIJA mesečno 1 šiling. AMERIKA in ostalo inozemstvo 1 in pol dolarja na leto.

Izdaja z. konzorcij Adolf Ribnikar. — Urejuje Ivan Podržaj. — Za »Narodno škatlo d. d.« kot tiskarnarja Fran Jezeršek. — Vsi v Ljubljani

strani kalna mavrica. Pogled nanjo je bil tako nenavaden, da ni dosti manjkalo, pa bi se mi bili izneverili živci. Nenadoma uzrem med dvema takima mavricama prazen prostor. Preletela sem tisti kraj in razločila pod seboj kopno zemljo...«

Amy Johnson

V Portu Darwinu so Amy Johnsonovo sprejeli z navdušenjem. Neposredno po njenem pristanku je prejela od angleške kra-

ljeve dvojice brzojavko po kablu. Glasila se je:

»Kralj in kraljica sta hvaležna in vzradoščena, da jima je bil sporočen siguran prihod miss Johnson. Cestitata ji pristrčno k njenemu čudežnemu in pogumnemu činu.«

Mac Donald pa je brzojavil roditeljem mlade letalke:

»Z velikim zadoščenjem sem pravkar zvedel, da je vaša hči sigurno prispela v Avstralijo. Pristrčne čestitke! Vsi občudujejo njen pogum in se radujejo njenega uspeha.«

Londonški tisk zove Amy Johnson »idol Velike Britanije«, koje čin zasleplja Lindberghovo slavo.

Dejanski — to je bilo več nego sportni čin! In čeprav ne bo zaradi tega Lindberghova slava nič manj bleščeča, zasluži smrtni pogum dvajsetletne ženske, ki si je še lani služila svoj kruh v jurističnem oddelku neke londonske zavarovalnice, nedeljeno občudovanje.

In k temu: radost vsega naroda nad takšnim činom je znamenje časa. Danes žanje slavo pilot, ki tolče rekorde, junak tehnike. Časi, ko so sloveli pesniki, misleci in modreci, spadajo menda v preteklost. A kdo ve, če ne bodo v prihodnjem veku »bolestna sramota« bodočih generacij?

H. Brecht (London)

Ljubezen in kategorije

Profesor Heinrich Hartwein, eda najbolj znanih nemških psihiatrov trdi, da so pesniki in možje, ki pišejo in razpravljajo o ljubezni, naravnost hinavci in izdajalci svojega spola. Kakor izjavlja imenovani znanstvenik, je polovica današnjega moškega in ženskega sveta »pijana od ljubezni«. To je produkt »sentimentalnega nezmisla, ki ga fabricirajo pisatelji«. Profesor Hartwein zastopa stališče, da povprečni človek krene v stran s svoje prave poti, ne da bi se zavedal, »kaj je na tej stvari«.

Hartwein nudi za stanje, ki ga opisuje, univerzalno zdravilno sredstvo v obliki nadzorovanja zakonov. Njemu bi bilo najljubše, če bi ljubezen odpravil in če bi namesto ljubezni navdali mladega doraščajočega človeka z večjo mero pameti. Dokler kličejo na pomoč znanost, veli Hartwein, bo resnična zakonska sreča ostala bajka.

Profesor izjavlja, da je znanost razporedila človeška plemena na tri kategorije, ki jih poznamo pod imeni »divjakje«, »kmetje« in »lovski tipi«. Vsak človek spada v eno izmed teh kategorij ne glede na pleme, barvo, podnebje in okolico.

Kmetje in lovski tipi so strogi materialisti, ki si sami zastavijo smoter in ga dosežejo s težkim delom. Divjakji, ki so istovetni s plemenitim tipom, obsegajo intelektualce, sanjače, pesnike in umetnike. Upanje, da bi se mogel obnesti zakon med dvema osebnostma iste znanstvene kategorije, bi

se moralo opustiti. Takšen par mora postati najneuspešnejši na zemlji. Največja težava pa je, pravi profesor, spoznati in razločiti tip. Baš zato naj bi moderna znanost pomagala mladim ljudem.

»Lovski tip je živahen in stanovit. On ali ona ima prodiren pogled in praviloma obokan nos. Ta tip se lahko razloči od kmečkega tipa, ki ima široka pleča, plošč nos, kratke noge in močne kite ter klone k tolšči. Tip plemenitih divjakov pa je krhek, hitronog in vitek. Zveze med osebami, ki pripadajo nasprotnim tipom, pravi profesor, ne morem dovolj priporočati; so namreč naravnost idealne. V takih zakonih ni prepirov, v njih vlada mir in harmonija. Iz takšnih zakonov prihajajo najljubše in najpametnejši otroci. Če bi človeštvo sprejelo to za pravilo, bi imel človeški rod od tega neizmerne koristi. Dobili bi plemo nadmož in nadžden, nastal bi nov tip ljudi, poseben tip nove norme, ki bi bil miren, inteligenten, pameten in iznajdljiv hkrati. Potem ne bi bilo več vojn, kajti novi človeški tip se ne bi več spuščal v takšne puštolovščine. Napočila bi doba tisočletnega kraljestva...«

To se čita kakor prikupno pisani roman. Osemdeset odstotkov domišljije in komaj dvajset odstotkov resnice. Človek dobi vtis, da ima pred seboj zanimivo teorijo, ki pa ni nič več nego teorija. Življenje je drugačno in tako se ogleda po njem ne pa

po knjigah, bo svoje znanje o ljudeh in o plemenih lahko neskončno obogatil. Neskončno dragocenejši kakor prikazen tistega bajnega tisočletnega kraljestva bi bila poljudno pisana knjiga, v kateri bi pisec ljudem položil na srce, kako velja vzgajati naraščaj in kakšna je njegova naloga. Res je, križanje med narodi, Anglosaksi, Slovani in Romani bi dalo ponosite ljudi bojevitega duha, borbene narave, zdrave na duši in telesu, ne pa »trgovce«, »kupčevalce, trgovce z dušami. Plemenita divjačina profesorja Hartweina pa je malo degenerirana, nekoliko preveč prefinjena in gre zdravim, neizprijenim naravam na živce ter sumljivo diši po eksotičnih dišavah. Kako bi bilo, če bi malce prezračili temo »Higijena in opasnost mešanja plemen«? Ker bivajo različna, celo v jedru raznolika plemena na našem planetu, moramo z njimi računati, razumeti njih vrednost ali nevrednost ter potegniti med enimi in drugimi jasno ločnico, ki deli prve od drugih. Le vprašajte tega ali onega fanatika enakosti, če bi bil pripravljen vzeti za ženo črno, zamorko ali Kitajko. Nedvomno bo to z ogorčenjem odklonil. Tedaj obstojajo plemenske razlike, In tisočletno kraljestvo?

Zastavite to vprašanje vojaškemu ali mornariškemu evropskemu veščaku. Odvrnil bo: »Čim boljše smo oboroženi, tem bliže smo

tisočletnemu kraljestvu.« Potemtakem ostane vsakomur posebej pridržano, če hoče igrati v življenju aktivno ali pasivno vlogo — razen njega ubogajo vsi lastno voljo — kar ostane, pa imenujemo usode narodov...

Dr. L. Krueger

Ženski pokret

V zgodovini gusarstva se navajata dve ženi. Marija Read je slovela svoje dni po roparskih činih, Ana Bonny pa po tem, da se je poročila z razvpitim kapetanom Rackamom. A še dandanašnji se ženstvo odlikuje v korzarstvu. Nedavno je japonski parnik *Deli Maru* priplul čisto prazen v Hong Kong: spotoma ga je bila naskočila tolpa morskih razbojnikov pod zapovedništvom neke ženske. Tekmica Marije Readove se je sredi morja zagnala na krov japonskega parnika na čelu svojega moštva, ki se je bilo skrilo med kitajske potnike v podpalubju. S samokresom v roki je ranila tri pomorščake in prisilila stražnega častnika, da je odrinil v Bais Bay, znano zatočišče kitajskih piratov. Tam se je naklada izpraznila pod nadzorstvom bojevite možakarice. Očividno so vsi poklici dostopni Evinim hčeram.

Vsebina:

- Orient in Evropa
- 638 milijonov osvobojenih robotov
- Misli o sportu
- Vsak lahko sliši travo rasti
- Bombajski vrt
- Island
- Možnost življenja na planetu X.
- V 48 urah čez Atlantik
- Barve v grbih
- H. Hichens:
- Krotilec kač (nadaljevanje)
- Tilden — kralj tenisa
- V prašumi
- V albanski prestolnici
- Pravilno ravnanje z zdravili.
- Moški in ženski poklici
- Logika je ženskega spola

Moški in ženski poklici

Po statistiki ameriškega državnega Women urada, ki mu je naloga nadziranje in pospeševanje ženskega dela, so našli v Zedinjenih državah 572 poklicnih vrst. V 537 poklicnih panogah se udeležujejo tudi ženske. Za moške ostane torej samo še 35 poklicev, ki jih lahko smatramo za njih domeno. Ampak — tako velijo komentarji statistike — odkar so bila zaključena poizvedovanja o moških in ženskih poklicih, se je gotovo tudi še v nekatere preostalih 35 panog vrnilo žensko osebo. Kajti, pravijo ameriški učenjaki, ki delajo iz takšnih statistik gospodarske in socialne zaključke: žensko delo danes ne pozna nobenih mej.

Kako često in kako ostro so v prejšnjih desetletjih polemizirali proti temu, da se ženska poprijemlje vsakega dela! Zlasti težko stališče so imele zastopnice ženskega spola tam, kjer so bile pionirke v svoji stroki. Moški so se držali napram »vsiljenki« v njih poklic docela odklonilno, da, naravnost sovražno! In večkrat se je dogodilo, da so moški z vsemi silami delovali na to, da so ženski pristudili službo in poklic. Seveda so se naše v vseh poklicih ženske, ki niso vztrajale pogumno do zmage in kot zmagovalke predsodkov pomagale oblikovati nov obraz nove dobe. Dogajalo se je celo, da so ženske tudi tam, kjer so se čutile dovolj zmogljive za kakšno delo, premagali tisti nesrečni predsodki in so opustile svoje prizadevanje za izenačenje z moškimi tovariši. In videti so bili primeri, ko je ženska sama stopila za stopnjo nižje, kakor bi ji pristojalo. Tako se je sama poniževala, ko se je vdinjala za manj vredna dela kakor bi jih lahko bila opravljala. Tudi iz tega so možje napravili zaključek, ki je bil več ali manj porazen za ženski spol — obsodili so jo na to, da ni le njeno delo, ampak tudi njena miselnost »ženska«.

Razvoj pa se ni dal ustaviti in zadržati. To, kar oznanja sedaj ameriška statistika, prav za prav ni nič kaj presenetljivo. Njeni rezultati samo pojasnjujejo današnji položaj. In naravnost izzivajo vprašanje, kako se je moglo zgoditi, da so se mogle zabrisati meje med ženskim in moškim delom. Na to vprašanje bi lahko odgovorili, da je nastal temeljit preobrat z ženskimi strokovnimi solami. Ker pa nam to še ne more docela pojasniti problema, je dobro, da si ogledamo drugo stran medalje — današnje stanje moškega pridobitnega dela.

Kaj vidimo tukaj? Ali so moški zaposleni le v izrecno moških poklicih? Ali niso organizirali za industrializacijo nekoč domačega dela celih armad moških delavcev? Nekoč veljavni pojmi o ženskem in moškem delu so s tem doživeli preobrat. Obrnili so jih moški, ki so jeli po svetovni vojni zaradi družabne preosnove delovati tudi v ženskih poklicih. Primeru teh moških je kmalu sledil del moškega narasčaja, ki so ga življenske razmere prepri-

čale, da so nekoč izgledov polni moški poklici danes tako rekoč brez bodočnosti. Za to pregrupacijo pridobitnega dela so danes značilni že napisi, ki jih čitamo na proceljih slaščičarn, delikatesnih trgovin, pralnic perila, podjetij za likanje, snažilnih podjetij, delavnic, kjer se popravi izvršujejo sproti in kjer delujejo na vodilnih mestih danes moški. Nekoč je bilo to drugače. Takšna podjetja so vodile ženske in so jih po pravici smatrale za svoje torišče. Ali ni torej to skratka vlom v žensko poprišče? Seveda, moški so vedno smatrali, da imajo pravico do tega, da se polaste tega ali onega ženskega poklica — če se jim je le zdelo, da bodo imeli od tega kaj dobička! In v vročem boju za dobičkarstvo so svoje delo izpopolnili, poplemenili. Pogled na primer kuhanje, ki so ga napravili najprej za umetnost, nato pa so ga povzdignili naravnost v znanost! Ampak medtem ko so se moški nekoč, podžigani od poklicnega častihleplja, povzdignili v ženskih poklicih do voditeljev mojstrov in kraljev, se danes zadovoljujejo s skromnim prostorčkom, ki jim zagotavlja vsakdanji kruhek. In posplošeno moško delo je tisto, ki v zvezi z vedno razširjajočo se žensko pridobitnostjo pripomore k temu, da postaja čedalje nezmislnejše delati velike razlike med moškim in ženskim delom.

Ta razmejitve se da tem manj izvesti, čimbolj se širi mehanizacija vsega dela, čimbolj se bliža vsako delo popolnosti. Za izključno moška moremo danes smatrati samo tista opravila, kjer se od delavca terja telesna moč in vztrajnost. Kot izrecno ženska dela pa veljajo samo tiste pridobitne panoge, kjer je potrebna ročna spretnost, izvedba nežnih podrobnosti, potrpljenje in ljubka pozornost. Tako kaže slika delovnega sveta v čedalje jasnejših konturah, da kompas poklicnega dela ne meri na ločitev, marveč na skupnost splov. In baš to je tisto, kar bo sčasoma prineslo ženski gospodarsko enakost z moškim.

Rešitev nagradne naloge v štev. 22.

— Ubogi umetnik je opazil, da si dela vratar pot skozi množico s klci in z vihtenjem ključev nad seboj. Zato mu je vsak rad naredil prostor. Umetniku je bilo treba le rožljati z ključi, pa je prišel do vhoda. Kako se je tam rešil jeze razočarane množice, kronika ne poroča. — Pravih rešitev smo prejeli to pot izredno malo, dasiravno naloга ni bila težka. Zreš je določil naslednje naročnike za nagrado: Ivan Blaško, Planina pri Rakeku; Jože Koželj, Varaždin; Josip Zalar, Ribnica; Ema Lehmanova, Št. Janž na Dolenjskem in Stanke Zupančič, Dravograd.